

**TURUN
YLIOPISTO**

Matemaattis-luonnontieteellinen
tiedekunta

Miten muuttaminen vaikuttaa sosioekonomiseen asemaan historiallisessa ja nykyajan Suomessa?

Katariina Järvinen

Biologia (Ekologia ja evoluutiobiologia)

Pro gradu -tutkielma

Laajuus: 30 op

12.6.2025

Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Pääaine: Biologia

Tekijä(t): Katariina Järvinen

Otsikko: Miten muuttaminen vaikuttaa sosioekonomiseen asemaan historiallisessa ja nykyajan Suomessa?

Ohjaaja(t): Virpi Lummaa, Mirkka Lahdenperä, Jenni Kauppi

Sivumäärä: 43 sivua

Päivämäärä: 12.6.2025

Sosiaalisilla lajeilla, kuten ihmisillä, esiintyy sosiaalista hierarkiaa. Sosiaalinen asema vaikuttaa mm. resurssien saatavuuteen, joten korkeamman aseman tavoittelemisen on kannattavaa. Asema voi periytyä tai sen voi saavuttaa omalla toiminnalla esimerkiksi muuttamalla. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tutkia historiallista ja nykyajan Suomea demografisen sukupuunaineiston avulla ja tutkia, miten muuttaminen on vaikuttanut sosioekonomiseen asemaan sekä, miten aseman periytyminen on muuttunut aikojen välillä. Historiallinen aika ajoittuu vuosiin 1750–1889 ja nykyaika 1970–2022 välille ja kummassakin aineistossa on kolme eri sosioekonomista luokkaa (matala, keskiluokka, korkea). Vertailen vanhempien, eli lapsuuden, sosioekonomista asemaa omaan aikuisuuden sosioekonomiseen asemaan, mikä on määritelty lähellä 30-vuoden ikää. Sen avulla pystyn tutkimaan aseman periytyvyyttä ja analysoimaan miten lapsuuden asema vaikuttaa aikuisuuden aseman muutoksiin. Tutkimuskysymykset ovat: (1) miten voimakkaasti sosioekonominen asema periytyy, (2) pystyykö muutolla vaikuttamaan omaan asemaansa sekä (3) miten periytyvyys, ja muuton vaikutukset ovat muuttuneet ajan myötä? Ensimmäisenä hypoteesina oletin aseman periytyvän voimakkaammin matalimmalla ja korkeimmalla luokalla, mikä toteutuu molemmilla ajoilla, mutta historiassa asema periytyy myös keskiluokalla. Resurssien määrät vaihtelevat luokkien välillä, mikä aiheuttaa erilaisia mahdollisuuksia aseman muutokselle ja pysyvyydelle. Toisena hypoteesina oletin muuton parantavan sosioekonomista asemaa, mutta se toteutuu vain nykyaikana eikä historiallisena aikana. Historiallisena aikana muuttoa oli vähemmän ja muutto laski sosioekonomista asemaa. Nykyaikana suurin osa nuorista aikuisista muuttaa ja muutto nostaa asemaa. Kolmantena hypoteesina oletin sosioekonomisen aseman periytyvyyden ja muuton vaikutuksen näkyvän voimakkaammin historiallisella ajalla kuin nykyaajalla. Sosioekonominen asema periytyy voimakkaammin historiallisella ajalla mutta muutto vaikuttaa nykyäänkin. Tämä tutkimus korostaa muuttamisen ja sosioekonomisen aseman merkitystä yksilön elämänkulkuun, sekä tuo esiin, kuinka yhteiskunnalliset muutokset vaikuttavat sosiaaliseen liikkuvuuteen pitkällä aikavälillä.

Avainsanat: Sosioekonominen asema, Muutto, Dispersaali, Periytyminen, Historia, Nykyaika

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
1.1	Sosiaalinen käyttäytyminen ja sosiaalinen asema.....	1
1.2	Dispersaali ja sen vaikutukset sosiaaliseen asemaan	2
1.3	Ihmisen sosiaalinen asema ja dispersaali.....	3
1.4	Tutkimuskysymykset ja hypoteesit	7
2	Materiaali ja menetelmät	9
2.1	Tutkimuspopulaatio	9
2.2	Aineisto	11
2.3	Tutkimusmenetelmät.....	11
2.3.1	Oma nuoren aikuisuuden sosioekonominen asema	12
2.3.2	Vanhempien eli lapsuuden sosioekonominen asema	14
2.3.3	Muutto.....	14
2.3.4	Tilastolliset menetelmät	14
3	Tulokset	15
3.1	Historiallinen aineisto.....	15
3.1.1	Sosioekonomisen aseman periytyvyys	15
3.1.2	Sosioekonomisen aseman lasku	16
3.1.3	Sosioekonomisen aseman nousu	18
3.2	Nykyajan aineisto	20
3.2.1	Sosioekonomisen aseman periytyvyys	20
3.2.2	Sosioekonomisen aseman lasku	21
3.2.3	Sosioekonomisen aseman nousu	23
4	Pohdinta	25
4.1	Sosioekonomisen aseman periytyminen ja esikoisuus	26
4.2	Muuton vaikutus sosioekonomiseen asemaan historiallisena aikana.....	29
4.3	Muuton vaikutus sosioekonomiseen asemaan nykyaikana	31
4.4	Muuton vaikutusten muuttuminen historiasta nykypäivään tultaessa	32
4.5	Tutkimuksen vahvuudet ja heikkoudet	34
4.6	Yhteenveto.....	34
5	Kiitokset	35
	Viitteet	35

1 Johdanto

1.1 Sosiaalinen käyttäytyminen ja sosiaalinen asema

Useat eri eläinlajit elävät ryhmässä koko elämänsä ajan, tai ajoittain esimerkiksi lisääntymisaikana, ja ovat läheisessä vuorovaikutuksessa keskenään. Ryhmäksi luokitellaan saman lajin yksilöt, jotka elävät yhdessä ja sosiaalinen käyttäytyminen tarkoittaa kahden tai useamman yksilön välistä vuorovaikutusta (Dickinson & Koenig, 2018). Ryhmässä eläminen tuo monia erilaisia hyötyjä, jotka lisäävät yksilöiden kelpoisuutta. Ryhmä tarjoaa suojaa pedoilta ja lisää kumppanin löytymisen mahdollisuutta. Ryhmän yksilöt voivat auttaa toisiaan esimerkiksi jälkeläisten hoidossa ja jakamalla tietoja ja taitoja muiden välillä. Ryhmässä elämisestä on kuitenkin myös haittaa. Se lisää yksilöiden välistä kilpailua resursseista ja esimerkiksi taudit voivat levitä helpommin yksilöiden välillä (Dickinson & Koenig, 2018).

Yleensä ryhmässä elävillä lajeilla on jonkin asteen sosiaalinen hierarkia ja sitä esiintyy monella eri taksonilla (Tibbetts et al., 2022). Sosiaalisessa hierarkiassa yksilöt sijoittuvat eri asemiin, joissa yksi tai useampi ovat dominantissa asemassa esimerkiksi lauman johtajina ja toiset sijoittuvat alemmille asemille (van der Kooij & Sandi, 2015). Asemat ja niiden muodostuminen vaihtelevat lajien välillä, mutta aseman voi saavuttaa jonkin ominaisuuden mukaan, oman toiminnan kautta tai se voi periytyä vanhemmalta jälkeläiselle (van der Kooij & Sandi, 2015). Ominaisuuksia voivat olla esimerkiksi ikä ja sukupuoli, kuten afrikannorsuilla (*Loxodonta africana*), joiden laumaa johtaa vanhin naaras eli matriarkka (Wittemyer & Getz, 2007). Aseman voi saavuttaa omalla toiminnallaan esimerkiksi kilpailutilanteessa. Patagonianmerileijonilla (*Otaria flavescens*) urokset kilpailevat naaraista ja dominantit koiraat valtaavat itselleen ryhmän naaraista ja pääsevät siten lisääntymään. Urosten pitää puolustaa naaraista muilta uroksilta pitääkseen dominantin asemansa (Cappozzo et al., 2008). Aseman voi periä myös suoraan vanhemmilta. Täplähyeenoilla (*Crocota crocuta*) laumaa johtaa dominantti naaras, jonka poikaset saavat jo syntyessään korkean aseman ja ensisijaisen pääsyn resursseihin (Ilany et al., 2021). Sosiaalisen aseman periytyminen lisäksi geenit voivat vaikuttaa asemaan myös epäsuorasti vaikuttamalla yksilön persoonallisuuteen ja siten esimerkiksi aggressiivisuuteen, mistä voi olla hyötyä kilpailutilanteessa (Hyytinen et al., 2019). Korkeamman aseman tavoittelu on ollut evolutiivisesti kannattavaa, koska se parantaa yksilön biologista kelpoisuutta, selviytymismahdollisuuksia ja terveyttä (Snyder-Mackler

et al., 2020). Korkeampi asema mahdollistaa ensisijaisen pääsyn resursseihin ja parittelukumppaneihin ja parantaa siten lisääntymismahdollisuuksia. Se voi aiheuttaa kuitenkin myös kustannuksia esimerkiksi kilpailutilanteessa yksilö voi saada vakavia fyysisiä vammoja (van der Kooij & Sandi, 2015).

1.2 Dispersaali ja sen vaikutukset sosiaaliseen asemaan

Dispersaalia on kahta eri päätyyppiä: nuoren yksilön muutto pois syntymäpaikaltaan (*natal dispersal*) tai yksilön siirtyminen lisääntymispaikasta toiseen (*breeding dispersal*) (Greenwood, 1980). Dispersaalilla on tärkeä osuus populaatioiden geneettisessä rakenteessa. Se aiheuttaa geenivirtaa, millä voi olla vaikutuksia esimerkiksi paikallisiin adaptaatioihin ja dispersaalin estyminen aiheuttaa geneettistä erilaistumista (Greenwood, 1980). Dispersaalin ultimaattisina syinä pidetään sukulaivalintaa ja sukusiitoksen välttämistä (Bowler & Benton, 2005). Dispersaaliin vaikuttavat myös vallitsevan elinympäristön ominaisuudet kuten esimerkiksi resurssit sekä elinympäristön koko ja alueiden etäisyys. Pienestä alueesta lähdetään todennäköisemmin kuin isommasta, koska pienempi ympäristö ei pysty tarjoamaan samanlaisia resursseja kuin isompi. Myös ympäristön saavutettavuudella ja etäisyydellä on vaikutusta hyötyjen ja kustannusten arvioinnissa (Bowler & Benton, 2005).

Dispersaalipäätökseen vaikuttavat myös sosiaaliset tekijät kuten alkuperäisen elinympäristön populaation tiheys, sukupuolijakauma sekä vuorovaikutukset yksilöiden välillä (Bowler & Benton, 2005). Korkea populaation tiheys voi ajaa dispersaaliin, koska tiheyden kasvaessa esimerkiksi kilpailu kovenee. Kuitenkin myös alhainen populaatiotiheys voi vaikuttaa negatiivisesti, jos yksilö ei saa enää ryhmän tarjoamia hyötyjä. Sukupuolijakaumalla on vaikutusta yksilön lisääntymismenestykseen ja erityisesti epäsymmetrisellä jakaumalla on merkitystä kumppanin löytymisen todennäköisyyteen. Myös vuorovaikutukset esimerkiksi petojen ja loisten kanssa vaikuttavat dispersaalipäätökseen (Bowler & Benton, 2005). Dispersaali aiheuttaa kuitenkin myös kustannuksia. Se kuluttaa energiaa ja sopivan uuden alueen etsiminen vie aikaa (Towner, 1999).

Dispersaaliin vaikuttavat myös yksilön ominaisuudet, kuten ikä. Usealla lajilla nuorten syntymäpaikasta lähteminen on merkittävä vaihe aikuistumisessa ja oman lisääntymisen aloittamisessa (Sesma Carlos et al., 2022). Esimerkiksi susilla (*Canis lupus*) nuoret yksilöt muuttavat 11–12 kk iässä (Hirvikota, n.d.). Myös sukupuoli ja lisääntymistapa

vaikuttavat dispersaaliin, ja esimerkiksi simpansseilla vain naaraat muuttavat synnyinpaikalta pois. Muilla isoilla ihmisapinoilla, kuten gorilloilla, molemmat sukupuolet muuttavat lisääntymismahdollisuuksien mukaan (Thompson & Sabbi, 2024, s.438–439). On myös huomattu, että yleisesti moniavioisissa lajeissa urokset muuttavat useammin, kun taas yksiavioisilla lajeilla kummatkin sukupuolet muuttavat yhtä usein (Towner, 1999 ; Clarke, 1993). Dispersaalin syyt ovat moninaiset, joten yleensä monella eri tekijällä on vaikutusta.

Sosiaalista asemaa voi parantaa myös muuttamalla. Esimerkiksi nelisormimangusteilla (*Suricata suricatta*) laumaa johtaa yksi dominantti naaras, joka vastaa lisääntymisestä. Alisteiset naaraat voivat parantaa omaa asemaansa muuttamalla pois synnyinpaikaltaan ja perustamalla uuden ryhmän ne voivat saavuttaa lisääntymismahdollisuuden (Koenig & Dickinson, 2016 s.2–50). Resurssien ja kumppanien avulla yksilö voi siis parantaa omaa kelpoisuuttaan ja sosiaalista asemaansa (Greenwood, 1980 ; Towner, 1999).

1.3 Ihmisen sosiaalinen asema ja dispersaali

Ihmisten sosiaalinen asema on erilainen eri yhteisöissä ja se on muuttunut ajan myötä. Metsästäjä-keräilijöillä aseman ja sen tuoman vallan sekä epätasa-arvon merkitys on paljon pienempi kuin mitä se nykyään on. Siihen on olennaisesti vaikuttanut käytettävissä olevat resurssit. Tutkiessaan Pohjois-Amerikan metsästäjä-keräilijöitä Smith ja Coddington (2021) huomasivat, että yhteisössä, jossa käytettiin resursseja, joita voitiin monopolisoida, esiintyi enemmän sosiaalista hierarkiaa ja epätasa-arvoa. Toisin kuin yhteisöissä, joissa hyödynnettiin laajalle levinneitä sekä helposti kerättäviä resursseja, sosiaalisen aseman merkitys oli pienempi.

Nyky-yhteiskunnassa sosiaalinen asema ilmenee sosioekonomisen aseman kautta. Sosioekonominen asema koostuu henkilön tulo- ja koulutustasosta sekä ammatista ja työllisyystilanteesta (Termipankki, 2019). Sosioekonomiseen asemaan voi vaikuttaa omalla toiminnallaan esimerkiksi kouluttautumalla, mutta siihen vaikuttaa myös periytyvyys. Sosiaalinen periytyvyys tarkoittaa, että päädytään samaan asemaan kuin omat vanhemmat usean eri sukupolven aikana (Erola, 2010, s. 51). Periytyvyyteen vaikuttavat geenit ja lapsuuden ympäristö (Hyytinen et al., 2019 ; Takkunen, 2021). Geenit vaikuttavat persoonallisuuteen, kognitiivisiin taitoihin sekä esimerkiksi riskinottoon, mitkä voivat vaikuttaa koulutus- ja ammatinvalintoihin ja siten tulevaan sosioekonomiseen asemaan (Hyytinen et al., 2019).

Lapsuuden ympäristö tarjoaa erilaisia lähtökohtia kehitykselle ja aseman muodostumiselle niin ympäristön, kuin myös resurssienkin mukaan. Lapsuudenkodin ympäristössä voi olla erilaisia fyysisiä stressitekijöitä kuten huonolaatuinen asumisympäristö ja turvattomuus, mitkä vaikuttavat lapsen terveyteen ja kehitykseen (Evans & Kim, 2013). Varhaislapsuudessa koetulla köyhyydellä on huomattu olevan haitallisia vaikutuksia lapsen kehitykseen (Erola, 2010, s. 63). Se voi vaikuttaa lapsen kognitiivisiin taitoihin ja vähentää lapsen uskoa vanhempien taloudelliseen tukeen esimerkiksi koulutuksessa (Evans & Kim, 2013 ; Erola, 2010, s. 64). Resurssit kuten raha, tieto ja sosiaaliset verkostot antavat erilaisia lähtökohtia eri asemasta tuleville (Takkunen, 2021). Akateemisesta perheestä tulevalla lapsella onkin korkeampi todennäköisyys itsekin kouluttautua korkeammin (Erola, 2010, s. 59). Huono-osaisuuden kestolla on myös merkitystä. Mitä pitkäaikaisempaa huono-osaisuus on ollut sitä todennäköisemmin, se siirtyy seuraavalle sukupolvelle (Hyytinen et al., 2019 ; Takkunen, 2021). Vaikutukset voivat näkyä jopa seitsemän sukupolven päähän (Hällsten & Kolk, 2019).

Resurssien periytyvyyteen vaikuttavat kuitenkin myös yhteiskunnalliset tekijät kuten periytyvyysjärjestelmät. Historiallisena aikana, 1800-luvulle asti, patrilineaarisisissa yhteiskunnissa, kuten Suomessa, esikoispoikia suosittiin periytyvyysjärjestyksessä, jolloin he saivat suurimman osan omaisuudesta. Sääty-yhteiskunnan aikana henkilöillä oli myös erilaisia oikeuksia ja etuuksia vain sen mukaan mihin perheeseen ja säätyyn henkilö oli syntynyt, jolloin aseman muuttaminen on ollut vaikeampaa (Clarke & Low, 1992). Sosioekonomisen aseman määräytyminen kuitenkin vaihtelee eri ryhmien välillä, ja esimerkiksi Kiinassa Mosuon etnisessä ryhmässä asema, ja resurssit määräytyvät matrilineaarisesti eli äidiltä tyttärelle (Smith et al., 2023).

Asema vaikuttaa myös aikuisuudessa niin terveyteen, esimerkiksi stressin kautta, kuin myös ihmissuhteisiin. Ihmiset esimerkiksi avioituvat yleensä samassa asemassa olevan kanssa (Kajander-Ruuth, 2023, s.37). Matalammassa asemassa olevilla miehillä ja naisilla lapsettomuus on yleisempää kuin korkeammassa asemassa olevilla (Salonen et al., 2024). Syinä voi olla pitkien parisuhteiden puuttuminen ja resurssien puute (Kajander-Ruuth, 2023, s.36). Avioerojen määrä on myös korkeampaa matalammin koulutetuilla (Erola, 2010, s. 64). Korkeampi asema voi siis parantaa lisääntymismenestystä. Lisääntymismenestyksen ja aseman suhde on kuitenkin vaihdellut ajan myötä. Ennen teollista vallankumousta korkeammassa asemassa olevilla oli enemmän lapsia kuin matalammassa asemassa olevilla. Kuitenkin teollisen vallankumouksen aikana, kun

väestönrakenne ja naisen asema muuttui, matalammassa asemassa olevat naiset saivat enemmän lapsia kuin korkeassa asemassa olevat naiset. Nykyään ilmiö on kääntynyt erityisesti pohjoismaissa niin, että korkeammassa asemassa olevat niin miehet kuin naisetkin saavat enemmän lapsia, kun yhteiskunta tarjoaa enemmän tukea ja perhe-elämä on tasa-arvoisempaa (Salonen et al., 2024 ; Jalovaara et al., 2019). Asema vaikuttaa yksilöiden välisiin vuorovaikutuksiin esimerkiksi korkeammassa asemassa olevat henkilöt verkostoituvat enemmän, jolloin heidän sosiaalisten suhteiden määrä on korkeampi (Erola, 2010, s. 177). Sosioekonomisella asemalla on vaikutuksia paitsi yksilötasolla myös yhteiskuntatasolla. Asema ja resurssien määrä vaikuttavat esimerkiksi henkilön ympäristökäyttäytymiseen (Niu et al., 2023).

Raha on keskeisessä asemassa nyky-yhteiskunnassa, jossa sosiaalinen asema ja resurssit antavat sosiaalista hyväksyntää, mikä saa ihmiset tavoittelemaan lisää resursseja. Raha tuo kuitenkin merkittävästi onnea vain, kun nousee erittäin matalalta asemalta ja sen vaikutus pienenee mitä parempiosaisesta on kyse (Diener & Biswas-Diener, 2002). Parempaan asemaan tavoittelusta on kuitenkin hyötyä, koska se parantaa kelpoisuutta ja selviytymismahdollisuuksia, mikä saa ihmiset muiden lajien tapaan pyrkimään korkeampaan asemaan (van der Kooij & Sandi, 2015). Resursseihin ja sosiaaliseen asemaan voi pyrkiä vaikuttamaan myös muuttamalla (Clarke, 1993).

Ihmisillä muutto tapahtuu yleensä nuorena aikuisena mutta siihen vaikuttavat monet eri tekijät. Siihen vaikuttavat perheen ominaisuudet, synnyinpaikkakunta ja sen antamat mahdollisuudet sekä sukupuoli (Sesma Carlos et al., 2022). Perheen ja yhteiskunnan tarjoamalla resursseilla on merkitystä minkä ikäisenä henkilö muuttaa pois kotoa. Nuoret muuttavat aikaisemmin pois maissa, joissa yhteiskunta tukee nuorten omilleen muuttoa, esimerkiksi Suomessa (Ferraretto & Vitali, 2023). Muutto vaihtelee maiden välillä, esimerkiksi länsimaissa nuoret muuttavat aikaisemmin pois kotoa, kun taas Aasian maissa muutto tapahtuu yleensä vasta avioitumisen jälkeen (Yoon & Lian, 2024).

Muuttoikä voi vaihdella kuitenkin myös maan sisällä riippuen siitä millaiset perheen resurssit ovat ja mitä mahdollisuuksia alueet tarjoavat. Maaseudulla on tyypillistä, että lapset jäävät auttamaan tilalle, kun taas kaupungissa, missä on enemmän uramahdollisuuksia, nuoret muuttavat aikaisemmin pois kotoa (Sesma Carlos et al., 2022). Perheen resurssien vaikutus muuton ajoitukseen on kuitenkin saanut myös ristiriitaisia tuloksia. Perheen korkea sosioekonominen asema voi myöhentää muuttoa, koska nuori pystyy hyödyntämään perheen resursseja jo kotona esimerkiksi isomman

talon mahdollistamaa yksityisyyttä. Toisaalta perheen resurssit voivat edesauttaa nuoren aikaisempaa muuttoa, koska vanhemmat pystyvät tukemaan nuoren omilleen muuttoa paremmin (Ferraretto & Vitali, 2023). Kuitenkin myös ajalla on merkitystä. Ihmisten liikkuminen on nykyään lisääntynyt, jolloin myös muutetaan herkemmin paikasta toiseen (SVT, 2023). Sitä on edesauttanut tieverkoston ja kulkuneuvojen kehitys. Myös yhteiskunnan rakenteilla on ollut merkitystä. 1800-luvulla poikia suosittiin periytyvyysjärjestyksessä, jolloin he jäivät todennäköisemmin synnyinpaikkakunnalleen. Naiset taas muuttivat aikaisemmin pois, mitä pienemmällä todennäköisyydellä he perivät omaisuutta (Clarke, 1993 ;Clarke & Low, 1992).

Muuttoon vaikuttaa myös alueen ominaisuudet ja muutto onkin yleisempää huonommalta alueelta kuin parempilaatuiselta alueelta (Clarke, 1993). Muuton vaikutukset näkyvät maiden välisissä muutoissa sekä maan sisällä tapahtuvissa muutoissa esimerkiksi perheen muutto Yhdysvaltoihin 1880- ja 1910-luvuilla auttoi nostamaan lasten sosioekonomista asemaansa verrattuna vanhempien asemaan (Abramitzky & Boustan, 2024). Maan sisäinen muutto voi myös nostaa asemaa erityisesti, jos muuttaa maalta kaupunkiin. Sen on todettu nostavan tulotasoa ja siten omaa asemaa (Young, 2013).

Muutos voi olla maantieteellisen muuttamisen lisäksi asemasta toiseen liikkumista eli sosiaalista liikkumista. Sosiaalisessa liikkumisessa verrataan yleensä vanhemman ja lapsen sosiaalisia asemia. Jos lapsi saa paremman aseman kuin vanhempansa, hän liikkuu ylöspäin tai, jos asema on matalampi, hän liikkuu alaspäin. Jos asema pysyy samana, niin sosiaalista liikkuvuutta ei ole tapahtunut eli asema on periytynyt. Maantieteellinen ja sosiaalinen liikkuvuus voi tapahtua erillään tai yhdessä esimerkiksi muuttamalla kaupunkiin ja samalla saavuttaen paremman työpaikan (Mascie-Taylor & Krzyżanowska, 2017). Maantieteellinen ja sosiaalinen liikkuvuus vaikuttavat myös yhdessä toistensa todennäköisyyksiin. Britanniassa tehdyssä tutkimuksessa verrattiin isää ja poikaa ja heidän liikkuvuuttaan. Tutkimuksessa huomattiin, että sosiaalisesti ylöspäin liikkuneet muuttivat todennäköisemmin paikasta toiseen, verrattuna ihmiseen, jolla sosiaalista liikkuvuutta ei tapahtunut (Mascie-Taylor & Krzyżanowska, 2017). Muuton syyt ovat moninaiset, mutta resursseilla ja siten omalla sosioekonomisella asemalla on merkitystä muuttoihin. Muuton avulla voi saada lisää resursseja esimerkiksi uuden työn kautta sekä löytää kumppanin, ja siten parantaa lisääntymismahdollisuuksia. Muutto onkin yksi merkittävä tekijä, miten yksilö voi vaikuttaa omaan asemaansa niin historiallisella ajalla kuin nykyäänkin.

1.4 Tutkimuskysymykset ja hypoteesit

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tarkastella ihmisten sosioekonomista asemaa historiallisessa ja nykyajan Suomessa ja tutkia miten nuoruuden muutto vaikuttaa ihmisten sosioekonomiseen asemaan. Vertailemalla eri aikakausia keskenään voidaan nähdä ilmiön mahdollinen ajallinen vaihtelevuus, ja vaikka nykyajan Suomi ei ole enää sääty-yhteiskunta, niin tuloerot sekä pienituloisten määrä on kasvussa (Törmälehto, 2022). Sosiaalinen liikkuvuus eli luokasta toiseen siirtyminen on myös nykyään vähentynyt. Sosioekonominen asema ja niiden mahdollistamat erilaiset resurssit vaikuttavat laajasti yksilöiden hyvinvointiin ja siten myös yhteiskuntaan, joten on tärkeää tutkia siihen vaikuttavia muuttujia (Kajander-Ruuth, 2023, s.32 ; Snyder-Mackler et al., 2020).

Tutkimuskysymykseni ovat:

- 1) Miten voimakkaasti sosioekonominen asema periytyy?
- 2) Pystyykö muutolla vaikuttamaan omaan sosioekonomiseen asemaansa?
- 3) Miten sosioekonomisen aseman periytyvyys ja muuton vaikutus ovat muuttuneet ajan myötä?

Tutkin periytyvyyttä vertailemalla ihmisten lapsuusajan eli vanhempien sosioekonomista asemaa henkilön omaan aikuisuuden asemaan sekä tutkin henkilön omaa sosioekonomista asemaa aikuisena, ja siihen vaikuttavia muuttujia kuten sukupuolta ja muuttoa. Asemat on jaettu kolmeen eri ryhmään: matalimpaan, keskiluokkaan ja korkeimpaan. Ensimmäisenä hypoteesina oletan sosioekonomisen aseman periytyvän voimakkaammin matalimmalla ja korkeimmalla sosioekonomisella tasolla. Huono-osaisimmilla on vähemmän resursseja, minkä takia aseman muuttaminen on hankalampaa ja lähtökohdat ovat erilaiset kuin keski- ja korkealuokkaisilla (Takkunen, 2021). Korkealuokkaisilla lähtökohdat ovat jo alkujaan paremmat ja pysyminen samassa asemassa on helpompaa (Erola, 2010, s. 87). Toisena hypoteesina oletan, että muutolla synnyinpaikkakunnalta muualle voidaan parantaa omaa asemaa. Muuton avulla voidaan lisätä omia resursseja ja siten parantaa omia mahdollisuuksia. Muutto työn perässä on esimerkiksi yksi yleisimmistä muuton syistä (Price, 1951). Kolmantena hypoteesina oletan, että historiallisena aikana periytyvyys ja muuton vaikutus näkyisivät vahvemmin kuin nykyään. Silloin luokkaerot ovat olleet vahvempia ja periytyvyysjärjestelmät

vahvemmin elämää määrittäviä, joten muutos voisi näkyä vahvemmin kuin nykyään (Clarke & Low, 1992 ; Melin, 2019).

Huomioin tutkimuksessa myös muiden tekijöiden vaikutukset tuloksiini. Erityisesti historiallisena aikana sukupuolella voisi olettaa olevan merkitystä luokan muutokseen, koska naisten ja miesten asemat ovat olleet erilaiset, jolloin myös muuttamiseen on voinut olla eri mahdollisuudet (Zetterberg, 2003, s.525, s.527). Myös esikoisuudella voi olla merkitystä, koska esikoiset historiallisena aikana perivät enemmän omaisuutta kuin muut lapset, mikä on voinut vaikuttaa muuton vaikutuksiin (Clarke & Low, 1992).

Tämä tutkimus tuo lisää ymmärrystä sosioekonomisen aseman periytymisestä ihmisellä sekä siitä, miten muutot ja ajalliset muutokset vaikuttavat asemassa tapahtuviin muutoksiin. Erityisesti tämä koskee nuoruuden muuttoja ja sitä miten sosioekonominen asema heijastuu ihmisten elämään sekä, miten yksilö voi itse vaikuttaa asemaansa. Aineiston pitkä aikaväli vuodesta 1750 vuoteen 2022 asti osoittaa eroavatko muuttamisen hyödyt historiallisessa ja nykyajan Suomessa. Sosioekonomisia asemia on aina ollut eri yhteiskunnissa, mutta vertaamalla näitä aikakausia keskenään pystymme tutkimaan, onko lapsuuden aseman ja muuton vaikutukset omaan aikuisuuden asemaan muuttuneet ajan kuluessa Suomessa.

2 Materiaali ja menetelmät

2.1 Tutkimuspopulaatio

1700- ja 1800-luvun elämä Suomessa koostui maatalouden harjoittamisesta, suurista perheistä ja heikosta terveydenhuollosta. Avioerot olivat harvinaisia ja perheeseen syntyi keskimäärin 4–7 lasta riippuen sosioekonomisesta asemasta (Pettay et al., 2007). Suomen väkiluku oli 1749 noin 405 000. 1700-luvun alussa väestönkasvu oli hidasta mm. kulkutautien takia ja väestö kasvoi roimasti vasta 1800-luvun alussa, jolloin väestön määrä oli 907 000 (Zetterberg, 2003, s.338). Elinajanodote oli naisilla ja miehillä noin 40 vuotta ja lapsikuolleisuus oli suurta ja noin 31 % lapsista kuoli ensimmäisen viiden elinvuoden aikana, mikä johtui huonosta hygieniasta ja terveydenhuollon puutteesta (Zetterberg, 2003, s.339 ; Chapman et al., 2021). Kuolleisuuteen vaikutti myös huonosta sadosta ja sodista johtuvat nälänhädät, kuten suuret nälkävuodet, jotka ajoittuivat 1866–1868 aikavälille. Moni kuoli nälkään tai siitä aiheutuviin tauteihin (Werstas & museo, 2023). Kuolleisuus oli suurta erityisesti kaupungeissa, joissa oli paljon ihmisiä ja juomaveden laatu oli huono (Zetterberg, 2003, s.339). Suurin osa asui kuitenkin maaseudulla ja kaupungeissa asui 1700-luvulla vain 4.5 % koko väestöstä ja kaupunkiväestön määrä kasvoi vasta 1800-luvulle mentäessä, kun työmahdollisuudet lisääntyivät. Kaupungissa eläminen oli kuitenkin monelle vain hetkellistä, koska työmahdollisuudet muuttuivat vuosien mukaan. Hyvinä taloudellisina vuosina palkattiin enemmän työvoimaa kuin huonoina vuosina (Zetterberg, 2003, s.339). Suurin osa, jopa 90 % väestöstä, sai kuitenkin elantonsa maa- ja metsätaloudesta maaseudulla (Zetterberg, 2003, s.405).

Kaupungin työmarkkinoiden vaihtelevuus aiheutti voimakasta sisään- ja ulosmuuttoa kaupungin ja maaseudun välillä, kun muuten muuttojen määrä oli vähäisempi. Piian ja rengin työt olivat monelle nuorelle välivaihe kerätä omaisuutta ennen avioliittoa (Moring, 2003). Koska piikojen palkka oli pienempi kuin renkien, naisia pystyttiin palkkaamaan enemmän, jolloin muutot olivat sukupuolittuneita (Zetterberg, 2003, s.339). Varakkuus oli myös jakautunut kaupunkien ja maaseudun välille. Kaupungeissa oli enemmän varakkaita ihmisiä ja maaseudulla enemmän tilatonta väestöä, kuten niin kutsuttuja loisia, joilla ei ollut omaa omaisuutta. Yhteiskunta jakautui neljään eri säätyyn: aatelisto, papisto, porvaristo ja talonpojat. Aateliset olivat pienin, mutta vaikutusvaltaisin ryhmä. Aatelisten ohella kirkko ohjasi vahvasti ihmisten elämää ja arvoja. Kuitenkin moni jäi

säätyjen ulkopuolelle ja säädyttömiä oli eniten erityisesti maaseudulla (Zetterberg, 2003, s.343, s.404, s.435).

1800-luvulla teollisuudesta ja käsityöstä elantonsa saavien määrä alkoi pikkuhiljaa kasvaa ja samalla myös kaupunkien väestö. 1860-luvulta alkaen myös kulkuyhteydet kuten tieverkot, laivaliikenne ja rautatiet paranivat, mitkä osaltaan lisäsivät ihmisten liikkuvuutta (Zetterberg, 2003, s.421, s.430). 1860-luvulla astui voimaan kansakouluasetus, jonka takia kaupunkeihin piti perustaa kansakouluja. Maaseudulla opetuksesta vastasi kuitenkin vielä koti, ja kirkko kiertokoulumenetelmällä eli opettaja pysähtyi kylään muutamaksi viikoksi. Kansakouluasetuksen myötä niin pojat, tytöt ja rahvaatkin saivat hieman laajemman koulutuksen itselleen (Zetterberg, 2003, s.489). Tilattomille koulutus oli ainoa keino nousta yhteiskunnallisesti, kun taas tilalliset pitivät lapsensa töissä omalla tilallaan. Koulutusmahdollisuudet lisääntyivät kuitenkin hitaasti ja arvion mukaan 1880-luvulla vain joka kymmenes suomalaisista osasi kirjoittaa ja kolme neljästä osasi lukea (Zetterberg, 2003, s.491).

1800-luvun lopulla alkoi pikkuhiljaa levitä ajatus, että haluttiin eroon sääty-yhteiskunnan eriarvoisuuden leimallisuudesta. Aatelisten etuja alettiin poistaa, mutta sääty-yhteiskunnan poliittinen valtarakenne poistui vasta 1900-luvun alkupuolella (Zetterberg, 2003, s.491, s.529). Yhteiskunnan isojen luokkaerojen lisäksi naisten asema oli huono 1700- ja 1800-luvulla. Naisten taloudellinen asema oli hyvin epäitsenäinen ja nainen oli riippuvainen aviomiehensä taloudesta. Miehiä myös suosittiin periytyvyysjärjestyksessä, jolloin miehet perivät suurimman osa perheen omaisuudesta (Clarke & Low, 1992). Naiset eivät myöskään saaneet osallistua yhteisistä asioista päättämiseen. Naisten uramahdollisuudet olivat vähäiset ja naiset työskentelivät enimmäkseen piikoina ja käsityöläisinä. Palkka oli myös paljon pienempi kuin miehillä. Aviossa oleva nainen tarvitsi myös aviomiehensä luvan päästäkseen töihin kodin ulkopuolelle (Zetterberg, 2003, s.525, s.527).

1900- ja 2000- luvuilla yhteiskunta teollistui ja kaupungistui sekä perheiden koot pienenivät. Teknologia ja terveydenhuolto ovat pidentäneet ihmisten elinajanodotetta ja samalla sukupuolten välinen ero elinajanodotteessa on kasvanut historiasta. Suomen väkiluku oli 5 563 970 vuonna 2022, jolloin miesten elinajanodote oli 78.6 vuotta ja naisten 83.8 vuotta (Tilasto-opas, n.d.). Perheen keskimääräinen koko on pienentynyt ajan kuluessa ja 4–7 lapsen perheestä, 2000-luvulle tultaessa, on kokonaishedelmällisyys laskenut 1.32 lapseen (Tilasto-opas, n.d.). Nykyään ongelmana on enemmänkin väestön

vanhentuminen ja syntyvyyden lasku kuin lapsikuolleisuus. Suurin osa väestöstä asuu nykyään kaupungeissa ja maaseudulla asui vain 26 % väestöstä vuonna 2022 (Tilastokeskus, 2024). Nykyään ensimmäisen avioitumisen keskimääräinen ikä on noussut ja se on naisilla 32.5 vuotta ja miehillä 34.3 vuotta. Myös avioerojen määrä ja uudelleen avioituminen on yleisempää kuin 1700- ja 1800-luvuilla (SVT, 2022). Jopa 65 % 2000-luvun kuntien välisistä muutoista Suomessa koostuu kaupunkien välisistä muutoista. Kaupungilta maaseudulle muuttoja on 15 % ja maaseudulta kaupunkiin 13 % ja maaseutujen välinen muutto on vain 7 % kaikista muutoista (SVT, 2020). Sääty-yhteiskunta päättyi 1900-luvun alussa ja 2000-luvulla yhteiskunta on tasa-arvoisempi, mutta edelleen ihmisten välillä on luokkaeroja ja asema vaikuttaa omaan ja läheisten elämään. Nykyään koulutus on yhä tärkein väline parantaa omaa sosioekonomista asemaansa (Erola, 2010, s.23). Kuitenkin nykyään myös 2000-luvulla sosiaalinen liikkuvuus on vähentynyt ja asema periytyy voimakkaasti sukupolvelta toiselle (Kajander-Ruuth, 2023, s.32–34).

2.2 Aineisto

Tutkimukseni aineistona käytän suurta demografista sukupuuaaineistoa historiallisesta ja nykypäivän Suomesta. Aineisto alkaa historialliselta ajalta 1700-luvulta ja tiedot on kerätty kirkon verotusta varten keräämistä väestörekisteristä. Sukulinjojen aloitushenkilöt ovat peräisin kahdeksasta eri kunnasta Suomesta: Pulkkila, Ikaalinen, Tyrvää, Kustavi, Rymättylä, Hiittinen, Rautu ja Jaakkima. Aineistossa on seurattu kaikkia jälkeläisiä jokaisessa sukulinjassa ja se sisältää enimmillään viisitoista sukupolvea samasta sukulinjasta. Aineisto sisältää tarkat tiedot kaikkien henkilöiden elinkierrosta: syntymästä, avioliitoista, lapsista, kuolemasta ja myös muuttotiedoista. Aineistoa on myöhemmin täydennetty Digi- ja väestötietoviraston (DVV) sekä Tilastokeskuksen aineistoilla kaikille henkilöille, jotka olivat elossa näiden rekisteriaineistojen perustamisaikana vuonna 1970. Uudet aineistot antavat tietoja mm. sukulaisista, ammatista ja sosioekonomisesta asemasta ja aineisto ulottuu vuoteen 2022 asti.

2.3 Tutkimusmenetelmät

Tutkielmassa rajaan aineiston vuosiin 1750–1889, jota kutsun historialliseksi aineistoksi ja 1970–2022 aikavälille, josta käytän nimitystä nykyajan aineisto. Aineiston rajauksena toimii teollinen vallankumous, koska se muutti väestön rakennetta ja muuttoliikettä merkittävästi sekä sitä on käytetty yleisesti rajana historian ja nykyajan välillä (Alho,

1949). Aineistoista rajattiin pois henkilöt, kenellä ei ollut muuttotietoa tai sosioekonomista asemaa tiedossa.

Tähän tutkielmaan rajatun historiallisen aineiston koko on 10 145 henkilöä, joista miehiä on 4934 (49 %) ja naisia 5211 (51 %). Koko aineistossa 2917 (29 %) on muuttanut 7228 (71 %) ei muuttanut synnyinpaikkakunnaltaan pois nuorena. Korkeasta sosioekonomisesta asemasta lähtevistä 4301 (77 %) ei muuttanut pois, kun taas vain 1266 (23 %) heistä muutti. Keskiluokasta lähtevissä 2211 (65 %) jäi synnyinpaikkakunnalle ja 1173 (35 %) muutti. Matalasta sosioekonomisesta asemasta puolestaan muutettiin eniten: jopa 478 (40 %) muutti ja 716 (60 %) jäi synnyinpaikkakunnalle. Suurin osa ihmisistä ei muuttanut: esikoisista 1818 (77 %) ja ei-esikoisista 5410 (69 %) pysyivät synnyinpaikkakunnallaan. Esikoisista muutti vain 534 (23 %), mutta ei-esikoiset muuttivat useammin: 2383 (31 %). Sukupuolen mukaan tarkasteltuna enemmistö sekä naisista että miehistä jäi synnyinpaikkakunnalleen, mutta miehillä tämä oli vielä selkeämpää: 3677 (75 %) miehistä ei muuttanut, kun taas naisista synnyinpaikkakunnalle jäi 3551 (68 %). Miehistä muutti siis vain 1257 (25 %) ja naiset muuttivat hieman enemmän: 1660 (32 %).

Nykyajan aineiston koko on 5219 henkilöä, joista miehiä on 2701 (52 %) ja naisia 2518 (48 %). 1034 (20 %) ei muuttanut ja 4185 (80 %) on muuttanut synnyinpaikkakunnaltaan pois. Toisin kuin historiallisissa aineistoissa, nykyajalla muuttaminen on selvästi yleisempää kaikissa sosiaaliluokissa. Erityisesti korkean sosioekonomisen aseman perheissä kasvaneista nuorista peräti 1028 (85 %) on muuttanut pois kotoaan, ja vain 182 (15 %) on jäänyt synnyinpaikkakunnalleen. Keskiluokassa 1723 (80 %) on muuttanut ja 440 (20 %) jäänyt synnyinpaikkakunnalleen. Matalan sosiaalisen aseman perheiden nuorista 1328 (77 %) on muuttanut, kun taas 387 (23 %) ei ole. Esikoisten ja ei-esikoisten välillä ei ollut eroa ja esikoisista 1676 (80 %) muutti ja 418 (20 %) ei muuttanut. Ei-esikoisista 2380 (80 %) muutti ja 583 (20 %) ei muuttanut. Sukupuolten välillä oli hieman eroa muuttojen määrässä: naisista 2096 (86 %) muutti, kun taas miehistä vain 1983 (75 %) muutti. Naisista muutti siis vain 342 (14 %) ja miehistä 667 (25 %).

2.3.1 Oma nuoren aikuisuuden sosioekonominen asema

Kummassakin aineistossa on kolme eri sosioekonomista asemaa nuorena aikuisena (matalat, keskiluokkaiset ja korkeat) ja sosioekonominen asema on määritelty henkilön ammatin mukaan. Historiallisessa aineistossa ammatit luokiteltiin kolmeen asemaan

manuaalisesti huomioiden todennäköisin asema sen aikaisessa yhteiskunnassa. Luokittelu perustui enimmäkseen maanomistajuuteen, joka määrittäi maatalousyhteiskunnassa ihmisen aseman. Korkeassa asemassa ovat maanomistajat, papit ja aateliset. Keskiluokassa ovat maata vuokraavat henkilöt sekä käsityöläiset. Matalimmassa asemassa ovat henkilöt, joilla ei ole ollut mahdollisuutta omaan maahan sekä palvelijat.

Nykyajan aineistossa sosioekonomisen aseman määrittämisessä on hyödynnetty Tilastokeskuksen ammattikoodeja ja sosioekonomisen aseman koodeja (Ammattiluokitus, 2010 ; Sosioekonominen asema, 1990). Asema on määritelty ensisijaisesti ammattikoodin mukaan lähellä 30 vuoden ikää, koska suurimmalla osalla se on ollut tiedossa. Jos ammattikoodi on puuttunut, niin on käytetty sosioekonomisen aseman koodia. Jos henkilöllä on ollut molemmat tiedossa, niin käytetään sosioekonomisen aseman koodia, jos se on määritelty 25–35 vuoden iässä. Asemien luokitteluun vaikuttavat ammatin taitotaso ja fyysisen työn osuus. Korkeassa asemassa ovat korkeasti koulutetut, ei fyysistä työtä vaativat ammatit, kuten johtajat, erityisasiantuntijat ja sotilas upseerit. Tähän kuuluvat Tilastokeskuksen ammattiluokitus 2010:n koodit, jotka alkavat numeroilla 1 tai 2. Keskiluokassa ovat ammattitaitoiset ei fyysistä työtä vaativat sekä ammattitaitoa vaativat fyysisen työn tekijät, kuten asiantuntijat, toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijät ja sotilaista aliupseerit. Tähän kuuluvat Tilastokeskuksen koodit, jotka alkavat numeroilla 3 tai 4. Matalimmassa asemassa ovat ei korkeaa ammattitaitoa vaativat työt, kuten palvelu- ja myyntityöntekijät, maanviljelijät, rakennus-, prosessi- ja kuljetustyöntekijät sekä opiskelijat, eläkeläiset ja pitkäaikaistyöttömät. Tähän kuuluvat Tilastokeskuksen koodit, jotka alkavat numeroilla 5–9.

Molemmissa aineistoissa jokaisella henkilöllä on oma sosioekonominen asemansa, mikä on määritelty kerran aikuisuudessa noin 30-vuotiaana. Siinä voidaan huomioida myös ensimmäisen puolison asema ja yhteinen asema määräytyy korkeimman aseman mukaan, jos ne erosivat puolisoilla. Jos puolison tietoja ei ollut, käytin henkilön omaa sosioekonomista asemaa. Käytin yhteistä sosioekonomista asemaa jatkossa analyysissä, koska se antaa tarkemman kuvan henkilön tilanteesta, kuin vain oma henkilökohtainen sosioekonominen asema.

2.3.2 Vanhempien eli lapsuuden sosioekonominen asema

Lisäksi käytin henkilöiden vanhempien sosioekonomista asemaa määrittäkseni aseman muutoksen vertaamalla vanhempien asemaan henkilön omaa aikuisuuden asemaa. Vanhempien sosioekonomisia asemia on myös kolme (matala, keskiluokka, korkea). Vanhempien asema määräytyi historiallisessa aineistossa isän aseman mukaan, ja mikäli se ei ollut tiedossa niin äidin. Nykyajan aineistossa vanhempien asema määräytyy korkeamman aseman mukaan, jos molemmat asemat olivat tiedossa. Muuttajat ovat verrannollisia keskenään, koska historialliseen aikaan miehet ovat olleet perheen pääelättäjiä ja siten omanneet korkeamman aseman. Ammatti myös puuttui usein kokonaan naisilta, tai oli raportoitu miehen mukaan.

2.3.3 Muutto

Muuttotietona käytin tietoa siitä onko henkilö muuttanut synnyinpaikkakunnaltaan muualle vai ei (kyllä=1/ei=0) ja jos oli muuttanut, niin laskin muuttoian ensimmäisen muuton vuoden perusteella. Muutoissa huomioitiin ensimmäinen muutto, joka ajoittuu historiallisessa aineistossa 15–35 vuoden ikään. Nykyajan aineistossa ensimmäinen muutto ajoittuu 18–35 vuoden ikään. Jos henkilö ei ollut muuttanut, niin ehtona oli molemmissa aineistoissa, että henkilöstä on tietoa ainakin 35 vuoden ikään asti.

2.3.4 Tilastolliset menetelmät

Käytin aineistojen muokkaamiseen ja rajaukseen R studiota (versio 4.3.3) ja *dplyr* pakettia sekä sen *mutate*-funktiota. Tilastolliset testit tein SAS tilasto-ohjelmalla molemmille aineistoille samalla tavalla. Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä tutkin periytyvyyttä vertailemalla henkilön omaa aikuisuuden sosioekonomista asemaa vanhempien asemaan ja tutkin, kuinka monella se pysyi samana, nousi tai laski. Käytin *PROC FREQ* -komentoa ja riippumattomuustestiä. Ristiintaulukointi suoritettiin *tables*-komennolla, jolla sain havaitut ja odotetut arvot sekä *cellchi2*-optiolla solu kohtaiset khiin neliö- arvot, mikä näyttää jokaisen solun osuuden khiin neliö -jakaumaan. Tilastollisen riippuvuuden arvioimiseksi käytin khiin neliö -testiä.

Toisessa tutkimuskysymyksessä tutkin, muuttiko henkilö ennen 35 vuoden ikää ja analysoin, vaikuttiko se aseman muutokseen, eli laskuun ja nousuun, ja miten muut taustamuuttajat vaikuttivat aseman muutokseen. Valitsin muuton lisäksi muiksi selittäviksi tekijöiksi sukupuolen, esikoisuuden ja vanhempien aseman. Esikoisuus on

katsottu syntymäjärjestyksen mukaan. Nykyajan aineistossa esikoistieto puuttui 31 henkilöltä, jotka ovat rajattu pois analyyseistä. Tutkin myös vaikuttaako eri asemasta lähteminen eli vanhempien asema eri tavalla muuton vaikutukseen ja analysoin muuttajien yhdysvaikutuksen muuton kanssa. Satunnaistekijäksi lisäsin äidin ID:n, koska aineistossa voi olla samasta perheestä useita lapsia, jolloin nämä havainnot eivät ole riippumattomia keskenään. Käytin logistista regressioanalyysiä ja SAS:n *PROC GLIMMIX* menetelmää. Selitettävänä tekijänä oli sosioekonomisen aseman muutos, jota tutkin kahdessa osassa: laskussa ja nousussa. Laskussa 1 tarkoitti, että henkilön aikuisuuden asema oli laskenut verrattuna vanhemman asemaan ja 0, että pysyi samana tai nousi. Analyysissä oli mukana korkein- ja keskiluokka vanhemman aseman mukaan. Nousussa 1 tarkoitti, että henkilön aikuisuuden asema nousi ja 0 tarkoitti ettei asema noussut, ja analyysissä oli mukana vain matalin ja keskiluokka, koska korkein luokka ei voi enää nousta. Tulosten kuvat ovat tuotettu *LSMEANS* lausekkeella, ja arvot on käänteisellä (*inversi*) linkkifunktiolla takaisinmuunnetut. Kuvien visualisointi on tehty R studioissa. Lisäksi vertasin eri ryhmien todennäköisyysuhteita (*odds ratio*) *LSMESTIMATE* lausekkeella. Kolmannessa tutkimuskysymyksessä vertailen historiallisen ja nykyajan tulosten eroja, eli muuttamisen vaikutusten muutosta, kirjallisesti pohdinnassa.

3 Tulokset

3.1 Historiallinen aineisto

Koko historiallisesta aineistosta 3843 (38 %) ihmisen asema laski, 5379 (53 %) pysyi samana ja 923 (9 %) nousi.

3.1.1 Sosioekonomisen aseman periytyvyys

Khiin neliö -testin mukaan eri vanhempien sosioekonomisesta asemasta lähtevillä oli tilastollisesti merkitsevä ero aikuisuuden sosioekonomiseen asemaan ($\chi^2 = 2146,99$; DF = 4; $p < 0,0001$). Korkeasta asemasta lähtevillä 54 %:lla (n= 3005) asema pysyi samana nuorena aikuisena, 25 %:lla (n= 1401) asema laski keskiluokkaan ja 21 %:lla (n= 1161) asema laski matalimpaan luokkaan, verrattuna vanhemman sosioekonomiseen asemaan. Useampi vanhempien korkeasta asemasta lähtevä pysyi myös itse korkeassa asemassa, kuin voisi sattumalta odottaa, kun verrataan havaittujen ja odotettujen määrän erotusta (n= +1041,6) sekä lasketaan solun khiin neliö- arvo (solukohtainen $\chi^2 = 552,57$) (taulukko

1). Keskiluokasta lähtevillä 49 %:lla (n= 1657) asema pysyi samana nuorena aikuisena, kun taas 38 %:lla (n= 1281) laski ja 13 %:lla (n= 446) nousi oma asema verrattuna vanhemman sosioekonomiseen asemaan. Keskiluokassa oli enemmän havaittuja, kuin voisi sattumalta odottaa (n= +520,22; solukohtainen $\chi^2 = 238,06$) (taulukko 1). Matalimmasta asemasta lähtevillä 60 %:lla (n= 717) asema pysyi samana nuorena aikuisena, 29 %:lla (n= 350) asema nousi keskiluokkaan ja 11 %:lla (n= 127) asema nousi korkeimpaan luokkaan, verrattuna vanhemman sosioekonomiseen asemaan. Matalimmassa luokassa havaittiin enemmän yksilöitä, kuin voisi sattumalta odottaa (n= +345,21; solukohtainen $\chi^2 = 320,52$). Asema siis periytyi kaikilla luokilla (taulukko 1).

Taulukko 1 Oma aikuisuuden sosioekonominen asema suhteessa vanhempien asemaan. Taulukossa ylimpänä havaitut ja keskellä odotetut arvot sekä alimpänä solun khiin neliö

Vanhempien asema		Oma aikuisuuden asema		
		Korkea	Keskiluokka	Matala
Korkea	Havaittu n	3005	1401	1161
	Odotettu n	1963,4	1870,1	1733,5
	Solun khiin neliö	552,57	117,68	189,06
Keskiluokka	Havaittu n	446	1657	1281
	Odotettu n	1193,5	1136,8	1053,7
	Solun khiin neliö	468,16	238,06	49,02
Matala	Havaittu n	127	350	717
	Odotettu n	421,11	401,1	371,79
	Solun khiin neliö	205,41	6,51	320,52

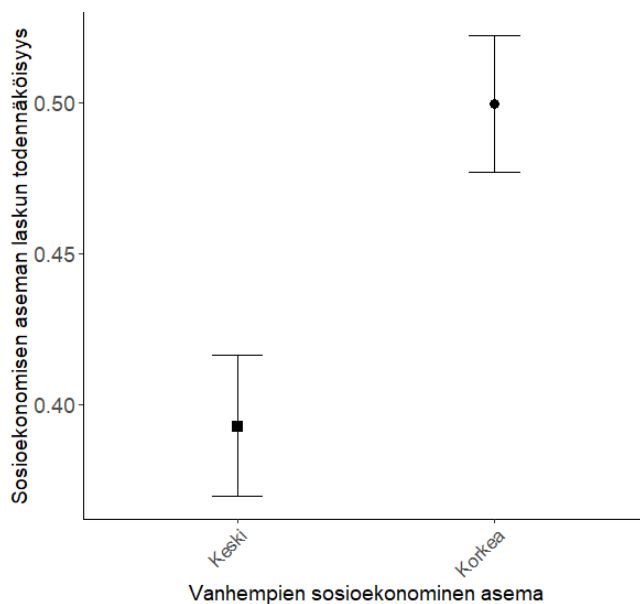
3.1.2 Sosioekonomisen aseman lasku

Sosioekonomisen aseman laskuun vaikuttivat vanhempien sosioekonominen asema (F-arvo (1, 5363) = 50,27; p <0,0001), sukupuolen ja muuton yhteisvaikutus (F-arvo (1, 5363) = 43,62; p <0,0001) sekä esikoisuuden ja muuton yhteisvaikutus (F-arvo (1, 5363) = 4,12; p= 0,04) (taulukko 2). Korkeimmasta asemasta lähtevillä ihmisillä oli suurempi todennäköisyys aseman laskuun nuorena aikuisena kuin keskiluokkaisilla (kuva 1). Korkeimmasta asemasta lähtöisin olevilla oli 1,57 kertaa korkeampi riski, että asema laskee kuin keskiluokasta lähtevillä (OR= 1,57; luottamusväli 1,40–1,76; p <0,0001). Sukupuolten välillä oli eroa siinä, miten muutto vaikuttaa aseman laskuun (kuva 2). Miehillä oli 3,98 kertaa korkeampi riski aseman laskuun, jos he muuttavat verrattuna miehiin, jotka eivät muuta (OR= 3,98; luottamusväli 3,31–4,78; p <0,0001). Naisilla riski aseman laskuun oli vain 1,95ertainen, jos he muuttavat (OR= 1,95; luottamusväli 1,65–2,30; p <0,0001). Myös esikoisilla muutto vaikuttaa enemmän aseman laskun

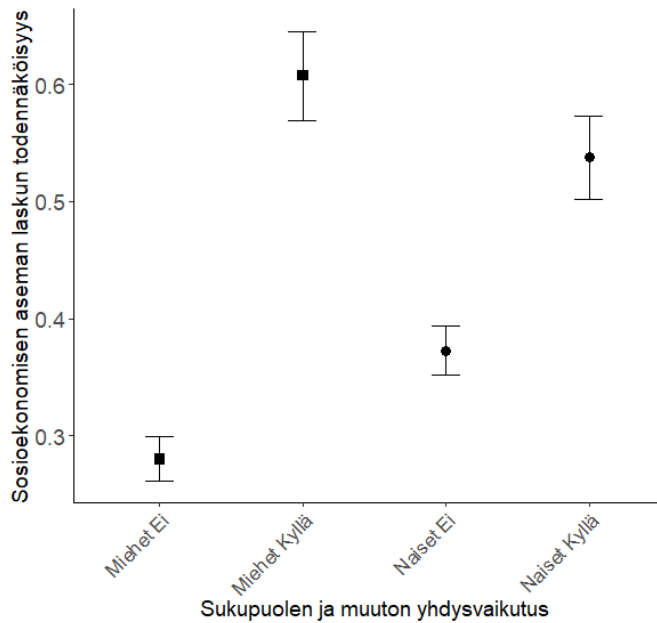
todennäköisyyteen kuin ei-esikoisilla, mutta ero ei ollut niin merkittävä (taulukko 2 esikoisuus*muutto, kuva 3). Esikoisilla, jotka muuttivat, oli 3,21 kertaa korkeampi riski aseman laskuun verrattuna ei muuttaneisiin esikoisiin (OR= 3,21; luottamusväli 2,51–4,11; $p < 0,0001$). Ei-esikoisilla muuton aiheuttama aseman laskun todennäköisyys oli 2,41 verrattuna ei muuttaneisiin muihin lapsiin (OR= 2,41; luottamusväli 2,14–2,72; $p < 0,0001$).

Taulukko 2 Sosioekonomisen aseman laskuun vaikuttavat kiinteiden muuttujien vaikutukset

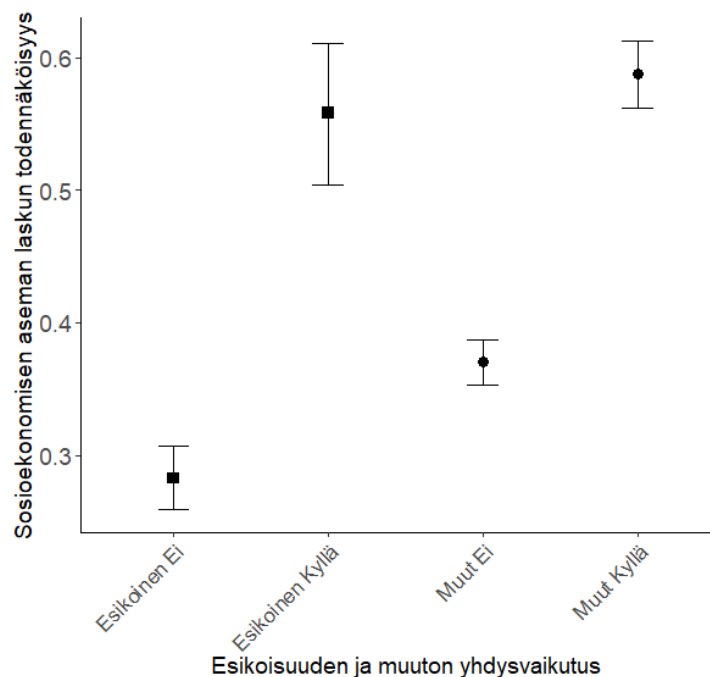
Sosioekonomisen aseman lasku				
	Num DF	Den DF	F-arvo	P-arvo
Muutto	1	5363	207,47	<0,0001
Sukupuoli	1	5363	1,59	0,2217
Esikoisuus	1	5363	14,48	0,0002
Vanhempien asema	1	5363	50,27	<0,0001
Sukupuoli*muutto	1	5363	43,62	<0,0001
Esikoisuus*muutto	1	5363	4,12	0,0395

Kuva 1 Vanhempien sosioekonomisen aseman vaikutus aseman laskuun nuorena aikuisena historiallisena aikana. Kuvassa ennustettujen todennäköisyyksien keskiarvot. Keskiluokka on kuvattu neliöllä ja korkein luokka pallolla, 95 %:n luottamusväleillä

Kuva 2 Sukupuolen ja muuttamisen yhdysvaikutus sosioekonomisen aseman laskuun nuorena aikuisena historiallisena aikana. Kuvassa ennustettujen todennäköisyyksien keskiarvot. Miehet on kuvattu neliöllä ja naiset pallolla, 95 % luottamusväleillä.

Kuva 3 Esikoisuuden ja muuton yhdysvaikutus sosioekonomisen aseman laskuun nuorena aikuisena historiallisena aikana. Kuvassa ennustettujen todennäköisyyksien keskiarvot. Esikoiset on kuvattu neliöllä ja ei-esikoiset eli muut pallolla, 95 % luottamusväleillä.

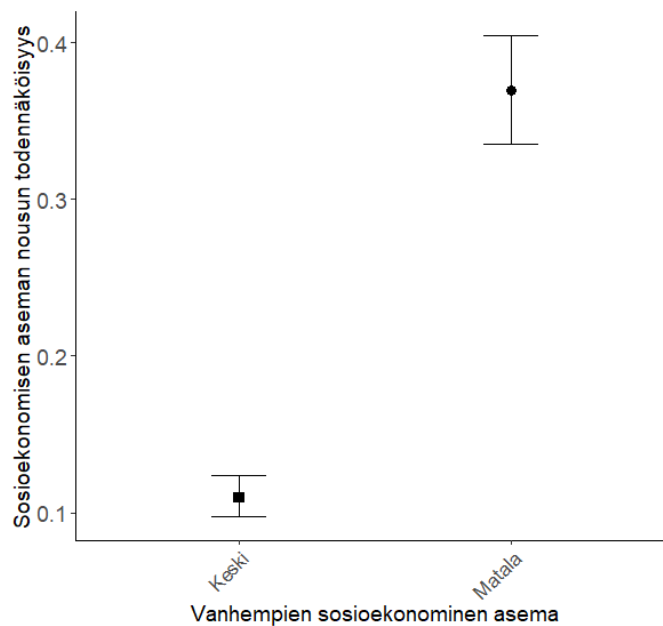
3.1.3 Sosioekonomisen aseman nousu

Sosioekonomisen aseman nousuun vaikuttivat vanhempien asema (F-arvo (1, 2469) =233,67; $p < 0,0001$) sekä sukupuolen ja muuton yhteisvaikutus (F-arvo (1, 2469) =5,08; $p=0,02$) (taulukko 3). Vanhempien asemalla oli merkitystä aseman nousun todennäköisyyteen (kuva 4). Matalimmasta asemasta lähtevillä oli 4,75 kertaa korkeampi riski, että asema nousee kuin keskiluokasta lähtevillä (OR= 4,75; luottamusväli 3,95–

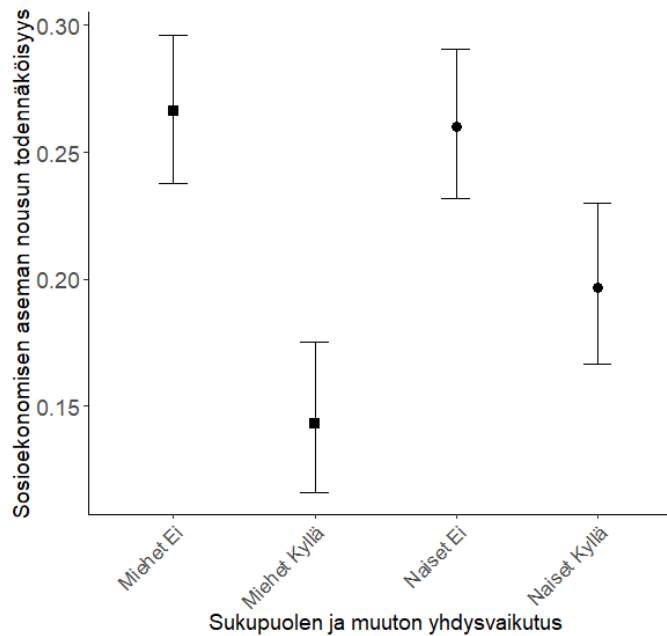
5,72; $p < 0,0001$). Muuttamisella ja sukupuoliolla oli yhteisvaikutus ja ei muuttaneilla miehillä oli 2,17-kertainen riski aseman nousuun verrattuna miehiin, jotka muuttivat (OR= 2,17; luottamusväli 1,65–2,86; $p < 0,0001$). Naisilla, jotka eivät muuttaneet oli 1,44-kertainen riski aseman nousuun verrattuna naisiin, jotka muuttivat (OR= 1,44; luottamusväli 1,13–1,83; $p = 0,0030$; kuva 5).

Taulukko 3 Sosioekonomisen aseman nousuun vaikuttavat kiinteiden muuttujien vaikutukset

Sosioekonomisen aseman nousu				
	Num DF	Den DF	F-arvo	P-arvo
Muutto	1	2469	31	<0,0001
Sukupuoli	1	2469	3,62	0,0555
Esikoisuus	1	2469	0,26	0,7005
Vanhempien asema	1	2469	233,67	<0,0001
Sukupuoli*muutto	1	2469	5,08	0,0236

Kuva 4 Vanhempien sosioekonomisen aseman vaikutus aseman nousuun nuorena aikuisena historiallisena aikana. Kuvassa ennustettujen todennäköisyyksien keskiarvot. Keskiluokka on kuvattu neliöllä ja matalaluokka pallolla, 95 % luottamusväleillä.

Kuva 5 Sukupuolen ja muuttamisen yhdysoikutus sosioekonomisen aseman nousuun nuorena aikuisena historiallisena aikana. Kuvassa ennustettujen todennäköisyyksien keskiarvot. Miehet on kuvattu neliöllä ja naiset pallolla, 95 % luottamusväleillä.

3.2 Nykyajan aineisto

Koko nykyajan aineistosta 1907 (37 %) ihmisten asema laski, 2120 (42 %) asema pysyi samana ja 1061 (21 %) asema nousi.

3.2.1 Sosioekonomisen aseman periytyvyys

Khiin neliö -testin mukaan eri vanhempien sosioekonomisesta asemasta lähtevillä on tilastollisesti merkitsevä ero aikuisuuden sosioekonomiseen asemaan ($\chi^2 = 279.92$; DF = 4; $p < 0.0001$). Korkeasta asemasta lähtevillä 30 %:lla (n= 366) asema laski keskiluokkaan, 37 %:lla (n= 449) asema laski matalimpaan luokkaan ja 33 %:lla (n= 395) asema pysyi samana nuorena aikuisena, verrattuna vanhemman sosioekonomiseen asemaan. Vanhempien korkeasta asemasta päädyttiin korkeaan asemaan kuitenkin useammin, kuin voisi sattumalta odottaa, kun verrataan havaittuja ja odotettuja arvoja (n= +174,31) sekä lasketaan solun khiin neliö- arvo (solukohtainen $\chi^2 = 137,67$) (taulukko 4). Keskiluokasta lähtevillä 33 %:lla (n= 705) asema pysyi samana nuorena aikuisen, 50 %:lla (n= 1092) asema laski ja 17 %:lla (n= 366) asema nousi verrattuna vanhemman sosioekonomiseen asemaan. Keskiluokasta päädyttiin tasaisesti kaikkiin luokkiin (havaitun ja odotetun arvon erotus keski-keskiluokassa + 25,24; solukohtainen $\chi^2 = 0,94$) (taulukko 4). Matalimmasta asemasta lähtevillä 59 %:lla (n= 1020) asema pysyi samana

nuorena aikuisena ja 31 %:lla (n= 528) asema nousi keskiluokkaan ja 10 %:lla (n= 167) asema nousi korkeimpaan luokkaan, verrattuna vanhemman sosioekonomiseen asemaan. Matalimmassa asemassa oli myös enemmän havaittuja, kuin voisi sattumalta odottaa (n= +156,77; solukohtainen $\chi^2= 28,47$). Asema siis periytyi korkeimmalla ja matalimmalla luokalla (taulukko 4).

Taulukko 4 Oma aikuisuuden sosioekonominen asema suhteessa vanhempien asemaan. Taulukossa ylimpänä havaitut ja keskellä odotetut arvot sekä alimpana solun khiin neliö

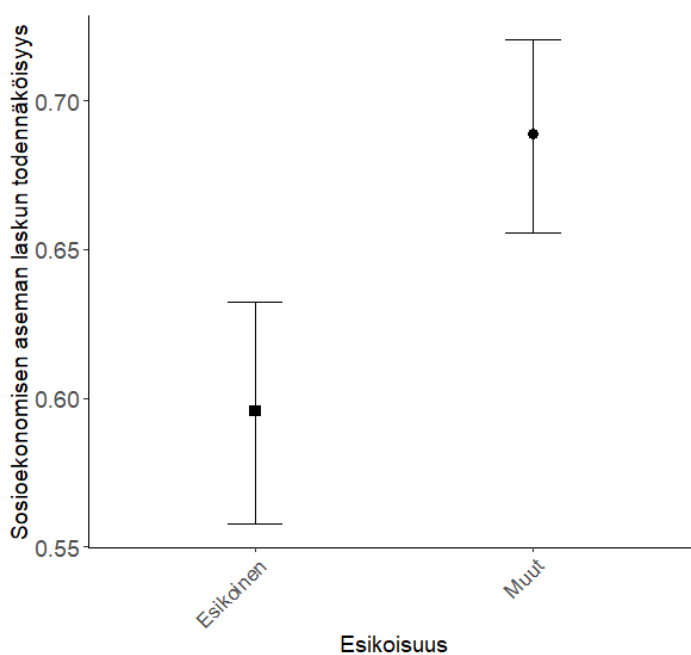
Vanhempien asema		Oma aikuisuuden asema		
		Korkea	Keskiluokka	Matala
Korkea	Havaittu n	395	366	449
	Odotettu n	220,69	380,27	609,04
	Solun khiin neliö	137,67	0,54	42,06
Keskiluokka	Havaittu n	366	705	1092
	Odotettu n	394,51	679,76	1088,7
	Solun khiin neliö	2,06	0,94	0,01
Matala	Havaittu n	167	528	1020
	Odotettu n	312,8	538,97	863,23
	Solun khiin neliö	67,96	0,22	28,47

3.2.2 Sosioekonomisen aseman lasku

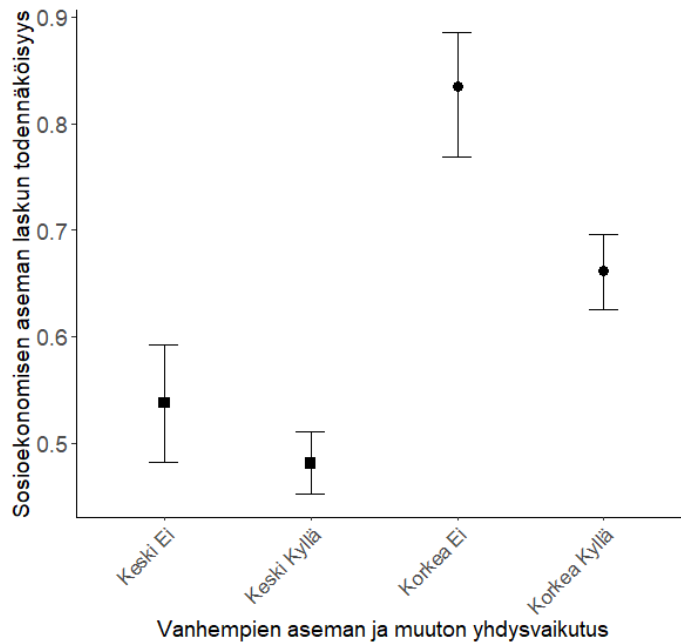
Sosioekonomisen aseman laskuun vaikuttivat esikoisuus (F-arvo (1, 1394) = 25,49; p <0,0001) sekä muuton ja vanhempien aseman yhteisvaikutus (F-arvo (1, 1394) =8,00; p= 0,0047) (taulukko 5). Ei-esikoisilla asema laski 1,51 kertaa isommalla riskillä kuin esikoisilla (OR= 1,51; luottamusväli= 1,28–1,77; p <0,0001) (kuva 6). Muutolla ja vanhempien asemalla oli yhteisvaikutus ja muutto vaikutti eri tavalla eri asemasta lähtevillä aseman laskuun. Asema laski todennäköisemmin korkeimmasta vanhempien asemasta lähtevillä muuttaneilla ja ei muuttaneilla henkilöillä kuin keskiluokasta lähtevillä. Muutto vaikutti myös vahvemmin korkeimmasta asemasta lähtevillä kuin keskiluokasta. Ei muuttaneilla korkeasta vanhempien asemasta lähtevillä asema laski todennäköisemmin verrattuna muuttaneisiin korkeasta asemasta lähteviin (kuva 7). Vanhempien korkeimmasta asemasta lähtevillä muuttamatta jättäminen laski asemaa 2,59 kertaa korkeammalla riskillä, kuin korkeimmasta luokasta muuttaminen (OR= 2,59; luottamusväli 1,67–4,03; p <0,0001). Vanhempien keskiluokasta lähtevillä ei muuttaneilla asema laski 1,25 kertaisella riskillä verrattuna keskiluokan muuttaneisiin (OR= 1,25; luottamusväli 0,98–1,61; p= 0,07).

Taulukko 5 Sosioekonomisen aseman laskuun vaikuttavat kiinteiden muuttujien vaikutukset

Sosioekonomisen aseman lasku				
	Num DF	Den DF	F-arvo	P-arvo
Muutto	1	1394	20,64	<0,0001
Sukupuoli	1	1394	0,08	0,7806
Vanhempien asema	1	1394	69,63	<0,0001
Esikoisuus	1	1394	25,49	<0,0001
Vanhempien asema*muutto	1	1394	8,00	0,0047

Kuva 6 Esikoisuuden vaikutus sosioekonomisen aseman laskuun nuorena aikuisena nykyaikana. Kuvassa ennustettujen todennäköisyyksien keskiarvot. Esikoiset on kuvattu neliöllä ja ei-esikoiset eli muut pallolla, 95 % luottamusväleillä.

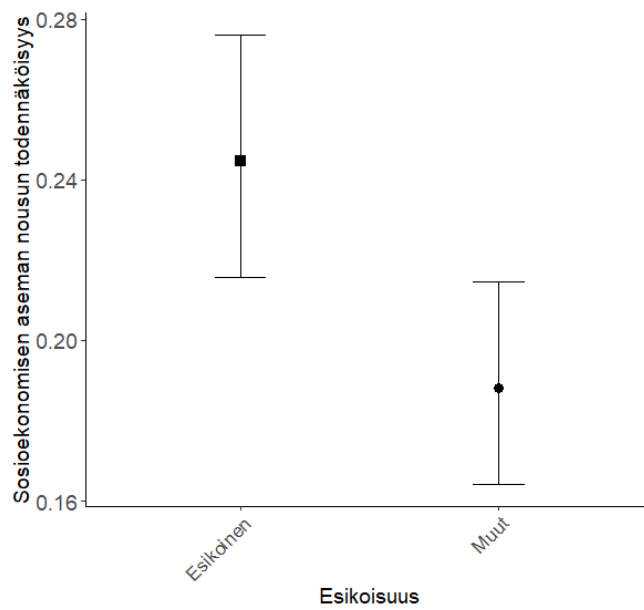
Kuva 7 Vanhempien aseman ja muuton yhdyisvaikutus sosioekonomisen aseman laskuun nuorena aikuisena nykyaikana. Kuvassa emustettujen todennäköisyyksien keskiarvot. Keskiluokka on kuvattu neliöllä ja korkealuokka pallolla, 95 % luottamusväleillä.

3.2.3 Sosioekonomisen aseman nousu

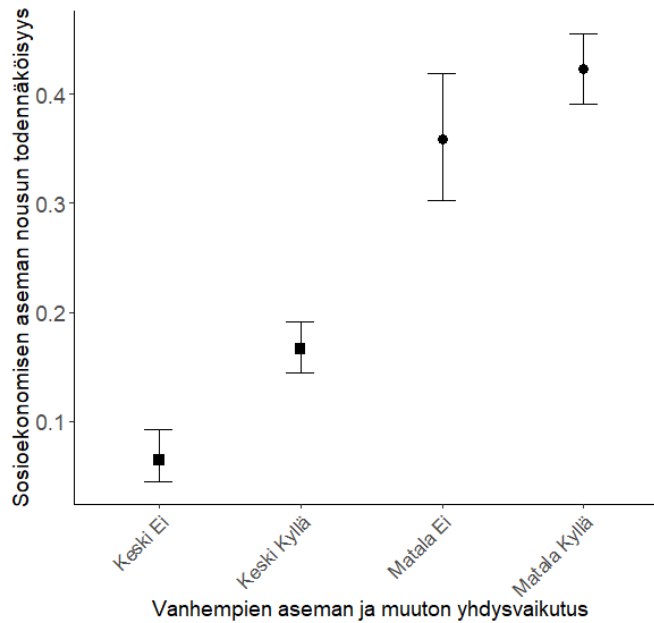
Sosioekonomisen aseman nousuun vaikuttivat esikoisuus (F-arvo (1, 1439) = 15,48; $p < 0,0001$), vanhempien aseman ja muuton yhteisvaikutus (F-arvo (1, 1439) = 10,42; $p = 0,0013$) sekä sukupuolen ja muuton yhteisvaikutus (F-arvo (1, 1439) = 3,95; $p = 0,05$) (taulukko 6). Esikoisilla asema nousi todennäköisemmin kuin ei-esikoisilla (kuva 8). Esikoisilla asema nousi 1,40 kertaa isommalla riskillä kuin ei-esikoisilla (OR= 1,40; luottamusväli 1,18–1,65; $p < 0,0001$). Matalimmasta asemasta lähtevillä oli suurempi todennäköisyys aseman nousulle kuin keskiluokalla, muutti henkilö tai ei. Muuttaminen nosti matalimmasta ja keskiluokasta lähtevien asemaa mutta keskiluokalla muuttaminen vaikutti vahvemmin sosiaaliseen nousuun (kuva 9). Matalimmasta asemasta muuttaneilla oli 1,31 kertainen riski aseman nousuun, verrattuna ei muuttaneisiin (OR= 1,31; luottamusväli 0,99–1,74; $p = 0,06$). Keskiluokasta muuttaneilla asema nousi 2,90 kertaisella riskillä verrattuna ei muuttaneisiin keskiluokasta lähteviin (OR= 2,90; luottamusväli 1,95–4,32; $p < 0,0001$). Sukupuolella ja muutolla oli yhteisvaikutus ja naisilla sekä miehillä muutto nosti asemaa mutta muuton vaikutus oli vahvempi miehillä kuin naisilla (kuva 10). Miehillä muuttaminen nosti aseman nousun todennäköisyyttä 2,46 kertaisella riskillä, verrattuna miehiin, jotka eivät muuttaneet (OR= 2,46; luottamusväli 1,81–3,34; $p < 0,0001$). Naisilla riski oli 1,55 verrattuna naisiin, jotka eivät muuttaneet (OR= 1,55; luottamusväli 1,08–2,23; $p = 0,02$).

Taulukko 6 Sosioekonomisen aseman nousuun vaikuttavat kiinteiden muuttujien vaikutukset

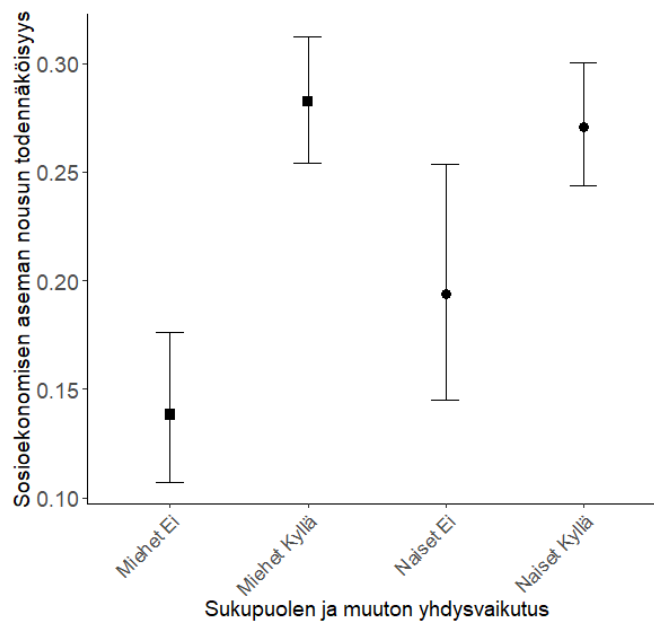
Sosioekonomisen aseman nousu				
	Num DF	Den DF	F-arvo	P-arvo
Muutto	1	1439	28,19	<0,0001
Sukupuoli	1	1439	2,22	0,1362
Vanhempien asema	1	1439	161,44	<0,0001
Esikoisuus	1	1439	15,48	<0,0001
Vanhempien asema*muutto	1	1439	10,42	0,0013
Sukupuoli*muutto	1	1439	3,95	0,0470

Kuva 8 Esikoisuuden vaikutus sosioekonomisen aseman nousuun nuorena aikuisena nykyaikana. Kuvassa ennustettujen todennäköisyyksien keskiarvot. Esikoiset on kuvattu neliöllä ja ei-esikoiset eli muut pallolla, 95 % luottamusväleillä.

Kuva 9 Vanhempien aseman ja muuton yhdysvaikutus sosioekonomisen aseman nousuun nuorena aikuisena nykyaikana. Kuvassa ennustettujen todennäköisyyksien keskiarvot. Keskiluokka on kuvattu neliöllä ja matalaluokka pallolla, 95 % luottamusväleillä.

Kuva 10 Sukupuolen ja muuttamisen yhdysvaikutus sosioekonomisen aseman nousuun nuorena aikuisena nykyaikana. Kuvassa ennustettujen todennäköisyyksien keskiarvot. Miehet on kuvattu neliöllä ja naiset pallolla, 95 % luottamusväleillä.

4 Pohdinta

Sosioekonominen asema vaikuttaa laajasti henkilöiden elämään muun muassa olemassa olevien resurssien, hyvinvoinnin sekä ihmissuhteiden kautta, minkä takia sen tutkiminen ja siihen vaikuttavien muuttujien tutkiminen on tärkeää (Kajander-Ruuth, 2023, s.32 ; Snyder-Mackler et al., 2020). Tässä tutkielmassa selvitin, miten sosioekonominen asema

periytyy, sekä miten muutto on vaikuttanut sosioekonomisen aseman muutoksiin eri aikoina Suomessa. Ensimmäisenä hypoteesina oletin sosioekonomisen aseman periytyvän voimakkaammin matalimmalla ja korkeimmalla luokalla, mikä toteutui molemmilla tutkimusajoilla eli, historiallisena aikana sekä nykyään. Toisena hypoteesina oletin muuton parantavan sosioekonomista asemaa, mutta se toteutui vain nykyaikana eikä historiallisena aikana. Tämän aineiston populaatiossa historiallisella ajalla ihmiset muuttivat harvemmin, ja muutto johti yleensä sosioekonomisen aseman laskuun. Muutto lisäsi aseman laskun todennäköisyyttä kaikilla, mutta erityisesti miehillä ja esikoisilla, joihin muutto vaikutti voimakkaimmin. Nykyajan aineistossa suurin osa taas muutti pois synnyinpaikkakunnaltaan, ja muutto nosti sosioekonomista asemaa. Kolmannen hypoteesin mukaan oletin periytyvyyden ja muuton vaikutuksen näkyvän vahvemmin historiallisella ajalla, mikä on ainakin osittain totta. Sosioekonominen asema periytyi voimakkaammin historiallisella ajalla, mutta muuttaminen vaikuttaa sosioekonomiseen asemaan edelleen.

4.1 Sosioekonomisen aseman periytyminen ja esikoisuus

Tämän tutkimuksen mukaan sosioekonominen asema periytyi voimakkaammin matalimmalla ja korkeimmalla luokalla ensimmäisen hypoteesin mukaisesti molemmissa tutkimusperiodeissa. Matalimman ja korkeimman luokan periytyvyys voi johtua molemmilla luokilla resursseista. Matalimmassa asemassa resursseja on vähemmän, jolloin omaa asemaa ei pysty nostamaan yhtä tehokkaasti (Takkunen, 2021). Korkeimmalla asemalla taas lähtökohdat ovat jo alussa paremmat, ja pysyminen samassa asemassa on helpompaa (Erola, 2010, s. 87).

Tämän tutkimuksen mukaan historiallisella ajalla sosioekonominen asema periytyi kaikissa luokissa, mikä voi johtua resurssien lisäksi myös ympäristötekijöistä esim. sääty-yhteiskunnan rakenteesta, mikä perustui vahvasti syntyperään. Historiallisena aikana oma asema on määräytynyt enimmäkseen oman perheen sosioekonomisen aseman mukaan, koska yhteiskunta ei ole tukenut elämistä samalla tavalla kuin nykyään. Lapset ovat yleensä perineet maanomistajuuden mukana myös vanhempien ammatin, joka on ylläpitänyt aseman periytymistä (Roikonen, 2021). Yhteiskunta oli rakentunut myös säätyihin, minkä takia aseman muuttaminen on ollut entistä vaikeampaa, koska eri säädyillä on ollut eri oikeudet (Clarke & Low, 1992). Aateliset ovat esimerkiksi päässeet vaikuttamaan päätöksen tekoon ja porvarit ovat vastanneet kaupankäynnistä, mistä on voinut olla hyötyä sosiaalisten verkostojen kasvattamisessa sekä aseman ylläpidossa

(Zetterberg, 2003, s.404 ; DigiSarka, n.d.). Kumppaniksi valitaan usein myös saman aseman omaava, jolloin esimerkiksi korkeimmassa asemassa sosioekonominen asema pysyy korkeana, kun avioidutaan toisten paljon resursseja omaavien kanssa (Kajander-Ruuth, 2023, s.37). Valikoiva avioituminen olikin yleistä, varsinkin 1700- ja 1800-luvuilla (Roikonen, 2021). Assortatiivista pariutumista esiintyy myös muilla lajeilla, ja se voi mahdollistaa jälkeläisten paremman selviytymisen (Jiang et al., 2013). Esimerkiksi koira-eläimillä (*Canidae*), kuten susilla (*Canis lupus*) tai hyeenakoirilla (*Lycaon pictus*), yleensä vain dominantit yksilöt parittelevat keskenään (Macdonald et al., 2019).

Historiallisessa Suomessa omaisuuden periytyemisessä suosittiin usein vanhinta poikaa, jolle tila siirtyi, kun taas muut pojat jakoivat tasavertaisesti muuta omaisuutta, kuten karjaa. Tytöt ovat puolestaan saaneet vain puolet poikien perimästä osuudesta (Moring, 1998). Perintö koski kuitenkin vain tilallisia ja matalimmassa asemassa olevilla tilattomilla oli vähemmän perintöä annettavaksi (Moring, 1998). Perintöjärjestelmä voi selittää tämän tutkimuksen tuloksen, jonka mukaan historiallisena aikana muuttaneilla esikoisilla ja miehillä oli korkeampi riski sosioekonomisen aseman laskuun, koska heidän on ollut kannattavampaa jäädä synnyinpaikkakunnalleen kuin muuttaa pois. Perinnön jakautuminen vaihtelee kuitenkin populaatioiden välillä, ja esimerkiksi Kiinassa Mosuon etnisessä ryhmässä asema, ja resurssit määräytyvät matrilineaarisesti eli äidiltä tyttärelle (Smith et al., 2023). Muihin eläimiin verrattuna, samaa tapahtuu esimerkiksi täplähyeenanaarilla, jotka jäävät laumaan ja perivät voimakkaammin aseman ja resursseja kuin täplähyeenaurokset (Ilany et al., 2021). Historiallisella ajalla esikoisuus ei ollut tilastollisesti merkitsevä aseman nousun suhteen mutta, sosioekonomisen aseman laskun tulokset osoittivat, että esikoisilla asema laski pienemmällä todennäköisyydellä kuin myöhemmin syntyneillä. Esikoisuus ja peritty omaisuus on voinut antaa turvaa, että asema pysyy samana, mutta ei välttämättä ole antanut mahdollisuutta nostaa omaa asemaansa. Sama ilmiö näkyy myös muilla lajeilla, kuten linnuilla. Yksilön voi olla kannattavampaa jäädä synnyinpaikalle auttamaan sisarusten hoidossa, koska he voivat itse myöhemmin periä pesäpaikan ja reviirin (Emlen, 1994).

Nykyään voidaan usein ajatella, että lapsuuden sosiaalinen asema ei enää vaikuta yhtä voimakkaasti omaan aikuisuuden asemaan ja jokaisella olisi mahdollisuus muuttaa omaa sosioekonomista asemaansa muun muassa parempien koulutusmahdollisuuksien kautta. Kuitenkin tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, että nykyäänkin korkein ja matalin asema ovat periytyviä, mikä kertoo siitä, ettei kaikilla ihmisillä ole samanvertaisia

lähtökohtia. Sama ilmiö näkyy Sirniö et al., (2013) tutkimuksen tuloksissa, missä on tutkittu Suomessa 1973–1976 välillä syntyneitä ihmisiä. Tutkimuksesta huomattiin, että sosioekonominen asema periytyi voimakkaammin matalimmalla ja korkeimmalla asemalla. Korkean sosioekonomisen aseman resurssit voivat tarjota suojaa alhaisemmalta tulotasolta, kun taas matalan sosioekonomisen aseman vähäinen resurssien määrä pienentää isomman tulotason saavuttamisen todennäköisyyttä (Sirniö et al., 2013). Vaikka nykyään yhteiskunta tarjoaa rahallista tukea ja koulutus on ilmaista, korkeampi asema antaa myös aineettomia hyötyjä. Korkeammassa asemassa olevilla on enemmän tietoa, ja lapsi voi periä vanhempien verkostoja (Erola, 2010, s.83 ; Sirniö et al., 2013). Verkostoista voi olla hyötyä uusien sosiaalisten suhteiden kuten työsuhteiden muodostamisessa. Belmi et al., (2020) tutkimuksen mukaan korkeamman aseman omaavalla henkilöllä voi olla enemmän itsevarmuutta ja jopa ylimielisyyttä verrattuna matalan aseman omaavaan henkilöön. Liika itsevarmuus voi saada heidät vaikuttamaan työhaastattelussa pätevämmältä kuin oikeasti ovat, jolloin he voivat saada työpaikan helpommin. Asenteet ja tieto voivat auttaa ylläpitämään korkeaa sosioekonomista asemaa.

Nykyäänkin esikoisuudella näyttäisi olevan vaikutusta sosioekonomiseen asemaan mutta muuttaminen ei vaikuttanut eri tavalla sosioekonomisen aseman muuttumiseen esikoisilla ja myöhemmin syntyneillä. Tulosten mukaan ei-esikoisilla oli korkeampi todennäköisyys aseman laskulle kuin esikoisilla, vaikka resurssien periytyminen on nykyään tasavertaisempaa. Tämä voi johtua sisarusten välisestä konfliktista. Esikoiset voivat saada ensimmäisenä lapsena enemmän huomiota vanhemmilta, mikä saattaa edistää heidän kognitiivisten taitojensa kehitystä. Lisäksi vanhemmat voivat käyttää enemmän resursseja esikoiseen, kun perheessä on vasta yksi lapsi (Sakata et al. 2022). Myöhemmin syntyneillä lapsilla on enemmän kilpailua resursseista ja vanhempien huomiosta, koska lapsia on enemmän, millä voi olla vaikutusta lapsen kehitykseen ja siten heidän aseman laskun todennäköisyyteen. Esikoisuuden vaikutus vaihtelee kuitenkin eri populaatioissa ja sukupuolen mukaan. Tansaniassa on tyypillistä, että vanhin tytär jää kotiin hoitamaan kotitöitä, kun taas nuoremmat pääsevät kouluun ja voivat siten parantaa omaa asemaansa (Koster et al., 2024). Tämän tutkimuksen tulosten mukaan esikoisuus nosti aseman nousun todennäköisyyttä nykyaikana. Esikoiset voivat oppia vastuullisemmaksi, kun he pitävät pienemmistä sisaruksistaan huolta ja vanhemmilla on yleensä korkeammat odotukset esikoiselle, mistä voi olla hyötyä tulevaisuuden koulu- ja työelämässä. Tutkimuksen mukaan esikoisilla onkin todennäköisemmin korkeampi koulutustaso kuin

myöhemmin syntyneillä lapsilla (Black et al., 2018). Esikoisen luonteenpiirteillä ei ehkä ollut historiallisella ajalla niin paljon merkitystä, koska esikoinen peri omaisuuden ja siten korkeamman aseman joka tapauksessa.

4.2 Muuton vaikutus sosioekonomiseen asemaan historiallisena aikana

Toisen hypoteesin mukaan muuttaminen nostaisi omaa sosioekonomista asemaa parempien resurssien kautta, mutta historiallisena aikana muutto laskee yksilön sosioekonomista asemaa. Tämän tutkimuksen mukaan historiallisena aikana vain harva muutti synnyinpaikkakunnaltaan muualle. Se voi johtua muuttojen kustannuksesta ja maanomistajuudesta. Muuttaminen vie aikaa, resursseja ja muuttamalla menetät alkuperäisen alueen tiedot sekä mahdolliset perheyhteydet (Towner, 1999). Historiallisena aikana välimatkat ovat olleet pidempiä, tieverkosto vähäisempi ja kulkuvälineet alkeellisempia, mikä on nostanut muuton kustannuksia verrattuna nykyaikaan (Zetterberg, 2003, s.430). Sosioekonominen asema on myös määräytynyt maanomistajuuden mukaan, jolloin oma toimeentulo on ollut kiinni omassa maatilassa ja sen tuomissa resursseissa. Muuttaminen ei ole ollut yhtä kannattavaa ja muuttoja on voitu tehdä enemmänkin pakon edestä kuin omasta tahdosta. Se näkyy myös muuttojen suuremmalla määrällä ryhmillä, joilla ei ole ollut ensisijaista pääsyä resursseihin, kuten naisilla, matalimmasta vanhempien eli lapsuuden asemasta lähtevillä sekä muilla kuin esikoisilla. Heillä ei ole todennäköisesti ollut niin paljon resursseja synnyinpaikkakunnallaan, jolloin muuttaminen on voinut olla ainoa vaihtoehto. On myös hankalaa sanoa, onko aseman lasku ollut muuton seuraus vai syy. Asema on voinut laskea jo ennen muuttoa, jolloin henkilön on ollut pakko muuttaa muualle eikä välttämättä pelkkä muutto ole laskenut asemaa. Muuton syyt voivat olla moninaiset ja yleensä moni eri tekijä vaikuttaa muuttopäätökseen, jolloin yksiselitteisen syy-seuraussuhteen todentaminen voi olla hankalaa. Muutto on kuitenkin tärkeä tekijä, jolla on todettu myös muissa tutkimuksissa olevan vaikutusta sosioekonomisen aseman muuttumiseen, vaikka tässä tutkimuksessa muutto laskee henkilön sosioekonomista asemaa historiallisella ajalla. Kansainväliset tutkimukset ovat taas tuottaneet osin toisenlaisia havaintoja. Esimerkiksi Abramitzky ja Boustan (2024) havaitsivat, että 1800-luvun lopulla useista eri maista Yhdysvaltoihin muuttaneiden perheiden lasten sosioekonominen asema nousi verrattuna heidän vanhempiinsa. Tutkimus keskittyi kuitenkin eri maantieteelliseen alueeseen ja hieman eri aikaan, mikä voi selittää tulosten ristiriitaisuuden.

Tämän tutkimuksen historiallisen ajan tulosten suurempi alaspäin suuntautuva sosiaalinen liikkuvuus voi selittyä myös osittain 1800-luvun alun Suomen yhteiskunnallisesta muutoksesta maanviljelyssä sekä väestönkasvusta. Viljelykelpoisen maan niukkuus vaikeutti maanomistajuuden säilyttämistä sukupolvelta toiselle. Lisäksi laki rajoitti viljelymaan jakamista ja myös maanvuokraaminen hankaloitui, mikä aiheutti sosioekonomisen aseman laskua (Roikonen, 2021). Se on voinut aiheuttaa pakollista muuttoa synnyinpaikkakunnalta. Maanviljelyn hankaluudet keskittyivät erityisesti maanomistajiin eli korkeassa asemassa oleviin, mikä voi selittää tämän tutkimuksen tuloksen, jonka mukaan korkeassa vanhempien asemassa olevilla asema laskee todennäköisemmin.

Tulosten mukaan historiallisella ajalla sosioekonomista asemaa on voinut parantaa jäämällä synnyinpaikkakunnalle, mikä on pätenyt kummallakin sukupuolella. Muuttaneilla naisilla asema on kuitenkin noussut todennäköisemmin verrattuna muuttaneisiin miehiin, vaikka muuttamatta jättäminen on ollut yleisesti kannattavampaa. Perheen tuki ja omaisuus ovat voineet olla tärkeämpiä tekijöitä historiallisella ajalla, mikä on tehnyt lapsuudenkodin läheisyydessä pysymisestä hyödyllisempää. Naiset eivät kuitenkaan ole perineet omaisuutta yhtä laajasti kuin miehet, joten he ovat voineet hyötyä muutosta enemmän. Lisäksi naiset ovat tyypillisesti muuttaneet avioliiton myötä, mikä on voinut edesauttaa heidän asemansa nousua muuton yhteydessä (Clarke, 1993).

Tämän tutkimuksen mukaan historiallisena aikana vanhempien matalimmasta asemasta lähtevien ihmisten sosioekonominen asema nousi todennäköisemmin kuin keskiluokalla, mikä voi johtua pienemmästä erosta matalimman ja keskiluokan välillä. Kouluttautuminen oli jo tuolloin yksi merkittävimmästä tavasta nostaa omaa asemaa, jolloin matalimmasta luokasta voi päästä keskiluokkaan koulutuksella tai esimerkiksi oppipojaksi ja siten käsityöläiseksi (Zetterberg, 2003, s.491). Nousu korkeimpaan asemaan on taas huomattavasti vaikeampaa, koska esimerkiksi aatelisten ja tilallisten asema on periytyvä sekä korkeamman koulutustason saaminen on voinut olla haastavaa (Clarke & Low, 1992). Tämän tutkimuksen periytyvyystuloksista nähdään kuitenkin, että matalin sosioekonominen asema on myös vahvasti periytyvä historiallisella ajalla, joten aseman nostaminen ei ole ollut yksiselitteistä.

4.3 Muuton vaikutus sosioekonomiseen asemaan nykyaikana

Nykyajan tulokset osoittivat, että esikoisuuden lisäksi muutto vaikutti eri tavalla sosioekonomisen aseman laskun todennäköisyyteen eri vanhempien sosioekonomisesta asemasta lähtevillä. Tulokset osoittavat, että jos muuttoa ei tapahdu, korkeasta asemasta lähteneillä on suurempi riski aseman laskuun kuin niillä, jotka ovat muuttaneet. Tämä viittaa siihen, että muuttaminen voi tarjota uusia mahdollisuuksia esimerkiksi kouluttautumiseen tai työllistymiseen, kun taas synnyinpaikkakunnalle jääminen voi rajoittaa sosiaalista liikkuvuutta. Nykyään muutot ovat myös yleistyneet ja siten kustannukset pienentyneet, jolloin muutosta on tullut kannattavampaa (SVT, 2023). Aineistosta myös nähdään, että korkeimmasta asemasta muutettiin enemmän kuin muilta asemilta, mikä voi liittyä resurssien saatavuuteen. Korkeamman aseman perheillä on enemmän mahdollisuuksia tukea nuoren itsenäistymistä ja muuttoa verrattuna alempiin sosioekonomisiin asemiin (Ferraretto & Vitali, 2023). Toisaalta tuloksista nähdään myös, että vanhempien korkeimmasta asemasta lähtevillä asema laskee todennäköisemmin kuin keskiluokalla, riippumatta muuttaako henkilö tai ei. Vanhempien korkea asema ei siis täysin pysty suojaamaan kaikilta elämänmuutoksilta, kuten mahdolliselta työttömyydeltä, mikä altistaa sosioekonomisen aseman laskulle. Korkeasti koulutetuilla vanhemmilla on myös tyypillisesti korkeammat odotukset lapsen menestymiselle, mikä voi aiheuttaa paineita korkean tulotason saavuttamiseen (Sirniö et al., 2013). Toisaalta, kun otetaan huomioon periytyvyyttä koskevat tulokset, nähdään, että korkeasta asemasta lähtevien sosioekonominen asema säilyi keskimäärin vakaammin kuin keskiluokasta lähtevillä. Eli vaikka korkeimmalla luokalla aseman laskun todennäköisyys oli suurempi kuin keskiluokkaisilla, korkein sosioekonominen asema pysyi kuitenkin todennäköisemmin samana.

Nykyajan tulosten mukaan sukupuolella ja muutolla ei ollut vaikutusta aseman laskuun, mikä voi johtua resurssien tasa-arvoistumisesta. Resurssit pyritään jakamaan nykyään lasten kesken tasan, sukupuolesta riippumatta, toisin kuin historiallisena aikana. Aineistosta käy myös ilmi, että nykyään suurin osa ihmisistä muuttaa, mutta naiset muuttavat hieman enemmän kuin miehet, mikä voi johtua eroista kouluttautumisessa. Naiset ovat nykyään koulutetumpia kuin miehet, jolloin naiset voivat muuttaa herkemmin opintojen perässä (Tilastokeskus, 2023). Vaikka nykyään tulosten mukaan sukupuoli ei vaikuta aseman laskuun, aseman nousuun vaikuttavat muuttajat osoittivat sukupuolieron. Tuloksista nähdään, että muuttaminen vaikutti enemmän miehillä ja erityisesti

muuttaneilla miehillä asema nousi todennäköisemmin kuin naisilla. Tämä voi johtua siitä, että miesten lisääntymismenestys on vahvemmin sidoksissa resursseihin, mikä motivoi heitä tavoittelemaan korkeampaa asemaa esimerkiksi muuton kautta. Korkeampi asema ja resurssien määrä parantavat kumppanin saatavuutta ja pidentävät avioliittoja (Erola, 2010, s. 64). Muuttamalla miehet voivat saavuttaa uusia resursseja, mikä tukee heidän asemansa nousua. Duunitorin työmarkkinaselvityksen mukaan miehet ovat halukkaampia muuttamaan työn perässä kuin naiset (Duunitori, 2017). Satu Nivalaisen väitöskirjan (2010) mukaan perhe myös muuttaa todennäköisemmin miehen työn perässä, kuin naisen.

Tulosten mukaan nykyään sosioekonomisen aseman nousuun vaikuttivat sukupuolen lisäksi vanhempien aseman ja muuton yhteisvaikutus. Vanhempien matalimmalla luokalla asema nousee todennäköisemmin kuin keskiluokalla, vaikka keskiluokalla muutto vaikuttaa vahvemmin. Kouluttautuminen on edelleen tärkeässä osassa sosiaalisessa nousussa ja matalimmasta asemasta voidaan alemmalla korkeakouluasteella saavuttaa keskiluokka, kun taas keskiluokasta korkeimpaan luokkaan on isompi ero ja vaatii ylemmän korkeakoulutuksen (Erola, 2010, s.23 ; Väänänen, 2011). Toisaalta muuttaminen tuki enemmän keskiluokan sosiaalista nousua, mikä voi johtua muuttamiseen tarvittavista resursseista. Keskiluokalla on enemmän resursseja muuttoon. He voivat muuttaa helpommin ja useammin paremmille asuinalueille tai koulutus- ja työmahdollisuuksien perässä, eivätkä ole muuttopaineen alla vain pakon vuoksi.

4.4 Muuton vaikutusten muuttuminen historiasta nykypäivään tultaessa

Kolmannen hypoteesin mukaan oletin periytyvyyden ja muuton vaikutuksen näkyvän vahvemmin historiallisella ajalla, mikä on ainakin osittain totta. Sosioekonominen asema periytyi voimakkaammin historiallisella ajalla mutta muuttaminen vaikuttaa sosioekonomiseen asemaan edelleen. Historiallisen ajan ja nykyajan tulosten eroavaisuudet sosioekonomisen aseman periytyemisessä ja aseman muutoksissa johtuvat yhteiskunnallisista tekijöistä, joita on käsitelty yllä, sekä laajemmista yhteiskunnallisista muutoksista. Historiallisella ajalla, erityisesti matalamman sosiaaliluokan ihmiset, ovat tarvinneet asiakirjoja, joista käy ilmi kuka henkilö on ja minne hän matkustaa ja miksi. Se on vaikeuttanut muuttoon lähtöä, mutta samalla antanut turvaa matkalle, jos kaikki paperit ovat olleet kunnossa (Einonen et al., 2016). Nykyaikana maansisäinen muutto on helpompaa ja 1900-luvulta lähtien teollistumisen ja elinkeinorakenteen muutos lisäsi ylöspäin suuntautuvaa sosiaalista liikkuvuutta ja tuloerot pienenevät. Samalla panostus julkiseen koulutukseen paransi oman sosioekonomisen aseman muuttamisen

mahdollisuuksia (Roikonen, 2021). Vaalavuo et al., (2019) tutkimuksen mukaan muutto pienituloisilta alueilta nosti oman sosioekonomisen aseman nousun todennäköisyyttä 2000-luvun alun Suomessa. Muuton positiivinen vaikutus sosiaalisessa liikkumisessa näkyy myös tämän tutkimuksen nykyajan aineiston tuloksissa, vaikkakin tässä tutkimuksessa alueita ei ole eroteltu tulotason mukaan. Samanlaisia tuloksia on saatu myös kansainvälisesti. Esimerkiksi Youngin (2013) tekemässä tutkimuksessa, joka perustuu *Demographic and Health Surveys* (DHS) -aineistoon 65 maasta, havaittiin, että maaseudulta kaupunkiin muuttaneet henkilöt ansaitsivat enemmän ja nostivat sosioekonomista asemaansa. Historialliselta ajalta Suomesta ei sen sijaan löydy tutkimusta, jossa olisi erikseen tarkasteltu muuton vaikutusta yksilön sosioekonomisen aseman nousuun tai laskuun. Historiallisella ajalla oli kuitenkin myös tyypillistä, että henkilöt muuttivat työn perässä, jolla on voinut olla vaikutusta henkilön omaan sosioekonomiseen asemaan (Einonen et. al., 2016 ; Zetterberg, 2003, s. 339).

Historiallinen ja nykyajan aineisto eivät kuitenkaan välttämättä ole täysin verrattavissa keskenään, koska siirtymät luokkien välillä voivat vaihdella aikojen välillä yhteiskunnallisten rakenne-erojen takia. Nykyään voisi olettaa luokkien välisen eron olevan pienempiä kuin historiallisella ajalla. Vaikka molemmilla ajoilla kouluttautuminen on ollut yksi merkittävimmistä tekijöistä oman aseman nostamisessa, nykyään yhteiskunta tukee kouluttautumista enemmän kuin historiallisella ajalla (Zetterberg, 2003 s.491; Erola, 2010, s.23). Nykyään nuoren opintoja tuetaan, jolloin siirtymä matalimmasta keskiluokkaan on helpompaa kuin historiassa esimerkiksi säätyjen ulkopuolelle jäävän nuoren, jolla ei välttämättä ole ollut edes oikeutta käydä koulussa (Clarke & Low, 1992). Tässä tutkimuksessa ei myöskään huomioitu yksittäisiä vuosia, mutta aikaisemmissa tutkimuksissa on huomattu eri kriisien vaikutus ihmisten elämään. Historiallisella ajalla suuret nälkävuodet 1866–1868 ja nykyaikana COVID-19-kriisillä 2019–2022 on aikaisempien selvitysten mukaan ollut vaikutusta ihmisten selviytymiseen ja talouteen. Suuriin nälkävuosiin kuoli suuri osa ihmisistä ja COVID-19 aiheutti talouden taantumista, mikä on aiheuttanut työllisyyden laskua ja tukea tarvitsevien määrä on kasvanut (Werstas & museo, 2023 ; Varanka et al., 2022). Sillä on voinut olla vaikutusta ihmisten sosioekonomisiin asemiin ja niiden muutoksiin. Aineisto sisältää kuitenkin tuhansia yksilöitä pitkältä aikaväliltä ja eri yhteiskunnallisilta tapahtumilta, minkä avulla saadaan laaja yleiskäsitys muuttamisen vaikutuksesta sosioekonomiseen asemaan.

4.5 Tutkimuksen vahvuudet ja heikkoudet

Tutkimuksen vahvuutena onkin aineiston koko ja pitkä aikaväli, mikä mahdollistaa aikojen vertailemisen keskenään. Aineisto sisältää laajasti tietoja yksilöiden elämänhistoriasta, mutta tieto sosioekonomisesta asemasta on kerätty vain nuorena aikuisuudessa, lähellä 30-vuoden ikää. Henkilöiden sosioekonominen asema voi muuttua elämän aikana, jolloin voisi olla mielenkiintoista tutkia nuoruuden ja vanhuuden aseman vaihtelua, ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä, kuten muuttoa. Sosioekonominen asema on tässä tutkimuksessa jaettu myös vain kolmeen eri luokkaan, jolloin moniluokkaisemmalla määrittelyllä voisi saada vielä tarkempia tuloksia siitä, mihin ryhmiin muuttaminen vaikuttaa eniten. Nykyajan aineistosta voisi tehdä useamman sosioekonomisen luokan jakamalla esimerkiksi matalimman luokan työssä käyviin ja työttömiin, mutta kolme luokkaa mahdollistaa vertailun historiallisen aineiston kanssa. Historiallisena aikana tämä kolmiluokkainen muuttuja on tuonut hyvin esiin eri elinkiertopiirteiden, kuten eliniän ja lapsiluvun erot, eri sosioekonomisissa ryhmissä Suomessa (Salonen et al., 2024). Nuoren aikuisen sosioekonominen asema ja tämän aseman tuomat resurssit vaikuttavat myös laajemmin yksilön elämäntapaan ja biologiseen kelpoisuuteen, kun ollaan lisääntymisikässä ja etsitään kumppania sekä ollaan työelämässä, kuin vanhemmalla ihmisellä, minkä takia sosioekonomisen aseman ja siihen vaikuttavien muuttujien tutkiminen on merkittävämpää nuoremmissa ikäryhmissä.

4.6 Yhteenveto

Muutolla voidaan yrittää parantaa omaa sosioekonomista asemaa nykyaikana, kun taas historiallisella ajalla aseman muuttaminen on ollut hankalampaa. Suomi on muuttanut 1700-luvun epätasa-arvoisesta sääty-yhteiskunnasta tasa-arvoisemmaksi hyvinvointivaltioksi 2000-luvulle tultaessa. Asema kuitenkin periytyy nykyäänkin varsinkin matalimmalla ja korkeimmalla luokalla, mikä aiheuttaa eriarvoisuutta luokkien välillä, hankaloittaen sosioekonomisen aseman muuttamista. Sen takia yhteiskunnan pitää panostaa esimerkiksi koulutukseen ja perustuloon. On kuitenkin hyvä huomioda, että yksilöiden tavoitteet vaihtelevat. Kaikki eivät pyri aktiivisesti oman aseman nostamiseen vaan voivat kokea merkityksellisyyttä myös muista tekijöistä. Ihmiset, kuitenkin muiden lajien tapaan, pyrkivät pääsääntöisesti parantamaan omia olosuhteitaan, koska suuremmasta määrästä resursseja on ollut biologisesti hyötyä (van der Kooij & Sandi, 2015). Resurssit parantavat muun muassa yksilön selviytymis- ja lisääntymismahdollisuuksia ja terveyttä (Snyder-Mackler et al., 2020). Eli vaikka

yksilöiden kokemukset ovat tärkeitä, sosioekonominen asema vaikuttaa tutkitusti ihmisen elämään ja terveyteen sekä ihmisten yhteiskunnalliseen käyttäytymiseen, minkä takia sosioekonominen asema pitää ottaa laajasti huomioon eri tutkimuksissa (Snyder-Mackler et al., 2020 ; Niu et al., 2023).

5 Kiitokset

Kiitokset ohjaajilleni Virpi Lummaalle, Mirkka Lahdenperälle ja Jenni Kaupille tuesta ja ohjauksesta. Erityiskiitos Jennille avusta tilastollisissa menetelmissä. Kiitos myös Milla Saloselle, joka on työstänyt aineistoa, jotta olen päässyt käyttämään sitä omassa tutkielmassani.

Viitteet

- Abramitzky, R., & Boustan, L. (2024). Immigrants and their children assimilate into US society and the US economy, both in the past and today. *PNAS Nexus*, 3(10).
<https://doi.org/10.1093/pnasnexus/pgae344>
- Alho K.O (1949). Suomen pankin taloustieteellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja. *Sarja B: 11*.
https://publications.bof.fi/bitstream/handle/10024/44773/b_11.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 30.3.2024
- Ammattiluokitus (2010), *Tilastokeskus*.
https://stat.fi/fi/luokitukset/ammatti/ammatti_1_20100101.
- Belmi, P., Neale, M., Reiff, D., & Ulfe, R. (2020). The Social Advantage of Miscalibrated Individuals: The Relationship Between Social Class and Overconfidence and Its Implications for Class-Based Inequality. *Journal of personality and social psychology*, 118 (2)
- Black, S. E., Grönqvist, E., & Öckert, B. (2018). Born to lead? The effect of birth order on noncognitive abilities. *Review of Economics and Statistics*, 100(2), 274–286.
https://doi.org/10.1162/rest_a_00690
- Bowler, D. E., & Benton, T. G. (2005). Causes and consequences of animal dispersal strategies: Relating individual behaviour to spatial dynamics. *Biological Reviews of the Cambridge Philosophical Society* (Vol. 80, Issue 2, pp. 205–225).
<https://doi.org/10.1017/S1464793104006645>
- Cappozzo, H. L., Túnez, J. I., Cassini, M. H. (2008). Sexual harassment and female gregariousness in the South American sea lion, *Otaria flavescens*. *Naturwissenschaften*, 95(7), 625–630. <https://doi.org/10.1007/s00114-008-0363-2>

- Chapman, S. N., Lahdenperä, M., Pettay, J. E., Lynch, R. F., Lummaa, V. (2021). Offspring fertility and grandchild survival enhanced by maternal grandmothers in a pre-industrial human society. *Scientific Reports*, 11(1). <https://doi.org/10.1038/s41598-021-83353-3>
- Clarke, A. L. (1993). Women, resources, and dispersal in nineteenth-century Sweden. *Human Nature* (Vol. 4, Issue 2).
- Clarke, A. L., & Low, B. S. (1992). Ecological correlates of human dispersal in 19th century Sweden. *Animal Behaviour* (Vol. 44).
- Dickinson J. & Koenig W. (2018) Animal social behaviour. *Encyclopedia Britannica*, 7/2018. <https://www.britannica.com/topic/animal-social-behaviour>. Viitattu 6.4.2024
- Diener, E. D., & Biswas-Diener, R. (2002). Will money increase subjective well-being? A Literature Review and Guide to Needed Research. *Anonymous Social Indicators Research* (Vol. 57).
- DigiSarka (n.d.), Suomen väestö 1600–1700-luvuilla. *Suomen Maatalousmuseo Sarka*. <https://www.digisarka.fi/kouluille/hirvikoski/elamaa-1600-ja-1700-luvuilla/suomen-vaesto-1600-1700-luvuilla/>. Viitattu 24.4.2025
- Duunitori (2017). Suomalaiset haluttomia muuttamaan työn perässä – naiset ja pk-seudun asukkaat kaikista muuttovastaisimpia. <https://duunitori.fi/tyoelama/tyomarkkinatutkimus-tyomarkkinatilanne>
- Einonen, P., Frigren, P., Hemminki, T., Uotila, M. (2016). Leipä taivalten takana: liikkuminen 1800-luvun alun Suomessa. *Ennen ja nyt: historian tietosanomat*. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201612205188>
- Emlen S.T. (1994). Benefits, constraints and the evolution of the family. *Trends in Ecology & Evolution*, Vol.9 (8).
- Erola, J. (2010), Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa. *Gaudeamus OY*
- Evans, G. W., & Kim, P. (2013). Childhood Poverty, Chronic Stress, Self-Regulation, and Coping. *Child Development Perspectives*, 7(1), 43–48. <https://doi.org/10.1111/cdep.12013>
- Ferraretto, V., & Vitali, A. (2023). Parental socioeconomic status and age at leaving home in Europe: Exploring regional differences. *Population, Space and Place*, 29(6). <https://doi.org/10.1002/psp.2679>
- Greenwood, P. J. (1980). Mating systems, philopatry and dispersal in birds and mammals. *Animal Behaviour* (Vol. 28).
- Hirvikota (n.d.). Susi (Canis lupus). <https://hirvikota.wordpress.com/kannanhoito/susi/>. Viitattu 27.5.2025
- Holekamp, K. E., Kolowski, P. D., Smale, H. M., & Berg, R. C. (1997). Ontogeny of dominance in free-living spotted hyaenas: juvenile rank relations with adult females and immigrant males. *Animal behaviour*, 1993, Vol.46 (3), p.467-477
- Hällsten, M., & Kolk, M. (2019). The shadow of peasant past: Seven generations of inequality persistence in Northern Sweden. *The population and Health Research Group (PHRG)*.

- Hyytinen, A., Ilmakunnas, P., Johansson, E., & Toivanen, O. (2019). Heritability of lifetime earnings. *Journal of Economic Inequality*, 17(3), 319–335. <https://doi.org/10.1007/s10888-019-09413-x>
- Ilany, A., Holekamp, K. E., Akçay, E. (2021). Rank-dependent social inheritance determines social network structure in spotted hyenas. *Science*. <https://www.science.org>
- Jiang, Y., Bolnick, D. I., Kirkpatrick, M. (2013). Assortative Mating in Animals. *The American naturalist*.
- Kajander-Ruuth, S. (2023), Kaikki iloista keskiluokkaa? 10 tositarinaa luokkamatkasta. *Kustantamo S&S*
- Koenig, W. D. & Dickinson, J. L. (2016). Cooperative Breeding in Vertebrates: Studies of Ecology, Evolution, and Behavior, *Cambridge University Press*.
- Koster, J., Scelza, B., Shenk, M. (2024). Human Behavioral Ecology. *Cambridge University Press*.
- Macdonald, D. W., Campbell, L. A. D., Kamler, J. F., Marino, J., Werhahn, G., Sillero-Zubiri, C. (2019). Monogamy: Cause, Consequence, or Corollary of Success in Wild Canids? *Frontiers in Ecology and Evolution*.
- Mascie-Taylor, C. G. N., & Krzyżanowska, M. (2017). Biological aspects of human migration and mobility. *Annals of Human Biology*, 44(5), 427–440. <https://doi.org/10.1080/03014460.2017.1313448>
- Melin, H. (2019). Suomi on edelleen luokkayhteiskunta. *Tampereen yliopisto*. <https://www.tuni.fi/alustalehti/2019/02/26/suomi-on-edelleen-luokkayhteiskunta/>. Viitattu 6.4.2024
- Moring, B. (2003). Nordic family patterns and the north-west European household system. *Continuity and Change*, 18(1), 77–109. <https://doi.org/10.1017/S0268416003004508>
- Moring, B. (1998). Family strategies, Inheritance systems and the care of the elderly in historical perspective – Eastern and Western Finland. *Historical Social Research*, 23(1), 67–82.
- Niu, L., Lu, C., & Fan, L. (2023). Social Class and Private-Sphere Green Behavior in China: The Mediating Effects of Perceived Status and Environmental Concern. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(5). <https://doi.org/10.3390/ijerph20054329>
- Nivalainen, S. (2010). Essays on family migration and geographical mobility in Finland. Jyväskylän yliopisto. Taloustieteiden tiedekunta, & Pellervon taloustutkimus. *Pellervo Economic Research*.
- Pettay, J. E., Helle, S., Jokela, J., Lummaa, V. (2007). Natural Selection on Female Life-History Traits in Relation to Socio-Economic Class in Pre-Industrial Human Populations. *PLoS ONE*, 2(7). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0000606>

- Price, D. O. (1951). Some Socio-Economic Factors in Internal Migration. *Oxford University Press*, (Vol. 29, Issue 4).
- Roikonen, P. (2021). Patterns of Inequality: Income Inequality, Homogamy and Social Mobility in Finland, c. 1700–2019. University of Helsinki. *Faculty of Social Sciences*.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-7032-3>
- Sakata, K., Mckenzie, C., Kureishi, W., Wakabayashi, M. (2022). Birth order, gender and the parental investment gap among children. *Singapore Economic Review*.
- Salonen, M., Lahdenperä, M., Rotkirch, A., Lummaa, V. (2024). Fertility resilience varies by socioeconomic status and sex: Historical trends in childlessness across 150 years. *IScience*, 27(7). <https://doi.org/10.1016/j.isci.2024.110227>
- Sesma Carlos, D., Kok, J., Oris, M. (2022). Internal migrant trajectories within The Netherlands, 1850–1972: Applying cluster analysis and dissimilarity tree methods. *Historical Methods*, 55(3), 123–144. <https://doi.org/10.1080/01615440.2022.2047852>
- Sirniö, O., Martikainen, P., Kauppinen, T. M. (2013). Intergenerationality of Income in Finland: Intergenerational determinants of income level in finland. *Social Forces*, 92(2), 463–490. <https://doi.org/10.1093/sf/sot098>
- Smith, E. A., Smith, J. E., Coddling, B. F. (2023). Toward an evolutionary ecology of (In)equality. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences* (Vol. 378, Issue 1883). <https://doi.org/10.1098/rstb.2022.0287>
- Smith, E.A. & Coddling, B.F. (2021). Ecological variation and institutionalized inequality in hunter-gatherer societies. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 118(13)
- Snyder-Mackler, N., Burger, J. R., Gaydosh, L., Belsky, D. W., Noppert, G. A., Campos, F. A., Bartolomucci, A., Yang, Y. C., Aiello, A. E., O’rand, A., Harris, K. M., Shively, C. A., Alberts, S. C., Tung, J. (2020). REVIEW SUMMARY Social determinants of health and survival in humans and other animals. *Science*. <https://doi.org/10.1126/science.aax9553>
- Sosioekonominen asema (1990), *Tilastokeskus*.
https://stat.fi/fi/luokitukset/sosioekon_asema/sosioekon_asema_6_19901231.
- Suomen virallinen tilasto, SVT (2022). Siviilisäädyn muutokset, Solmittujen avioliittojen määrä kasvoi vuonna 2022. <https://stat.fi/julkaisu/cl8ebhtnjuh70avu5stv17td>. Viitattu 10.4.2025
- Suomen virallinen tilasto, SVT (2020). Muuttoliike, Suomen kansalaisten nettomaahanmuutto kääntyi voitolliseksi vuonna 2020. https://stat.fi/til/muutl/2020/02/muutl_2020_02_2021-12-20_tie_001_fi.html?utm_. Viitattu 10.4.2025
- Suomen virallinen tilasto (SVT) (2023). Muuttoliike, Nettomaahanmuuttoa lähes 58 000 henkilöä vuonna 2023. <https://stat.fi/julkaisu/cln4jbq3b6u210avtv0wphb8k>. Viitattu 27.5.2025
- Takkunen, M. (2021). Miten katkaista ylisukupolvisen köyhyyden ketju? *Kansaneläkelaitos*. <https://sosiaalivakuutus.fi/miten-katkaista-ylisukupolvisen-koyhyden-ketju/>. Viitattu 26.3.2024

- Termipankki (2019). <https://termipankki.fi/tepa/fi/haku/sosioekonominen%20status>. Viitattu 18.3.2024
- Thompson, M. E. & Sabbi, K. (2024). Human Evolutionary Demography- kirjan ” Evolutionary Demography of the Great Apes” luku, pp. 423–474. <https://doi.org/10.11647/obp.0251.19>
- Tibbetts, E. A., Pardo-Sanchez, J., Weise, C. (2022). The establishment and maintenance of dominance hierarchies. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 377(1845). <https://doi.org/10.1098/rstb.2020.0450>
- Tilastokeskus (2023). Naiset miehiä koulutetumpia 2023. Väestön koulutusrakenne <https://stat.fi/julkaisu/cln4fmpj32f6s0avxcbp66z1r>. Viitattu 8.4.2025
- Tilastokeskus (2024). Kaupunki-maaseutu-luokitus prosentit 2022. https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vaerak/statfin_vaerak_pxt_11s3.px/table/tableViewLayout1/. Viitattu 10.4.2025
- Tilasto-opas (n.d.). Väestöilmiöt ja niiden mittaaminen. <https://guides.stat.fi/vaesto-tilastoina/vaestoilmioiden-mittaaminen>. Viitattu 10.4.2025
- Towner, M. C. (1999). A dynamic model of human dispersal in a land-based economy Dispersal behavior is also contingent on its effects on an. *Behavioral Ecology and Sociobiology* (Vol. 46). Springer-Verlag. <https://about.jstor.org/terms>
- Törmälehto, V. M. (2022), Tuloerojen kehitys Suomessa 1966–2022. <https://www.stat.fi/julkaisu/clq0xqdl00fdu0buvs4ayxmb8>. Viitattu 26.3.2023
- Vaalavuo, M., Van Ham, M., Kauppinen, T. M. (2019). Income Mobility and Moving to a Better Neighbourhood: An Enquiry into Ethnic Differences in Finland. *European Sociological Review*, 35(4), 538–551. <https://doi.org/10.1093/esr/jcz017>
- van der Kooij, M. A., & Sandi, C. (2015). The genetics of social hierarchies. *Current Opinion in Behavioral Sciences* (Vol. 2, pp. 52–57). <https://doi.org/10.1016/j.cobeha.2014.09.001>
- Varanka, J., Packalen, P., Voipio-Pulkki, L. M., Määttä S., Pohjola P., Salminen M., Railavo J., Berghäll J., Rikama S., Nederström H., Hiitola J. (2022). COVID-19-kriisin yhteiskunnalliset vaikutukset Suomessa - Keskipitkän aikavälin arvioita. *Valtioneuvoston julkaisuja* 2022:14
- Väänänen, A. (2011). Ammattiluokitus 2010. *Tilastokeskus käsikirjoja* 14, Helsinki. ISSN 1797–5646.
- Werstas, Työväenmuseo, ja Kuopion kulttuurihistoriallinen museo (2023). Nälänhädät Suomessa, <https://finna.fi/L1Record/aipa.node-1279>. Viitattu 10.4.2025
- Wittemyer, G., & Getz, W. M. (2007). Hierarchical dominance structure and social organization in African elephants, *Loxodonta africana*. *Animal Behaviour*, 73(4), 671–681. <https://doi.org/10.1016/j.anbehav.2006.10.008>
- Yoon, S. Y., & Lian, B. (2024). Living with parents or attaining residential independence? A comparative study of young adults’ living arrangements in China and South Korea. *Chinese Sociological Review*. <https://doi.org/10.1080/21620555.2024.2383617>

- Young, A. (2013). Inequality, the urban-rural gap, and migration. *Quarterly Journal of Economics*, 128(4), 1727–1785. <https://doi.org/10.1093/qje/qjt025>
- Zetterberg, S. (2003). Suomen historian pikkujättiläinen, *WSOY*